

**VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ACADEMIA
MARIBOR**

Priložnosti za zaposlovanje migrantov iz Ukrajine v Sloveniji

Kandidatka: Mariana Soldatenko

Vrsta študija: študentka izrednega študija

Študijski program: Ekonomist

Mentor predavatelj: mag. Vida Perko, univ. dipl. ekon.

Mentor v podjetju: Slavko Dvoršak, univ. dipl. ekon.

Lektor: Erna Leš, univ. dipl. prof.

Maribor, 2024

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Mariana Soldatenko sem avtorica diplomskega dela z naslovom Priložnost za zaposlovanje migrantov iz Ukrajine v Sloveniji, ki sem ga napisala pod mentorstvom mag. Vide Perko.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženi nalogi, navedena oz. citirana skladno s pravili Višje strokovne šole Academia Maribor,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del oz. misli kot moje lastne kaznivo po Zakonu o avtorski in sorodnih pravicah (Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 68/08, 110/13, 56/15 in 63/16 – ZKUASP); prekršek pa podleže tudi ukrepom Višje strokovne šole Academia Maribor skladno z njenimi pravili,
- skladno z 32.a členom ZASP dovoljujem Višji strokovni šoli Academia Maribor objavo diplomskega dela na spletnem portalu šole.

Maribor, september 2024

Podpis študenta:

ZAHVALA

Za pomoč pri izdelavi diplomskega dela se zahvaljujem mentorici, mag. Vidi Perko, ki me je skozi pisanje diplomskega dela vodila in mi svetovala. Zahvala gre tudi mentorju v podjetju, g. Slavku Dvoršaku, ki me je pri pripravi dela ves čas spodbujal.

Posebna zahvala je namenjena mojim najbližjim, ki so me pri pisanju diplomskega dela spodbujali in mi dajali energijo ter mi pomagali, da je diplomsko delo ugledalo luč sveta.

Iskrena hvala vsem!

POVZETEK

V diplomskem delu smo proučevali stanje na področju zagotavljanja osnovnih človekovih pravic beguncev iz Ukrajine, s čimer so se po letu 2022 soočale države članice Evropske unije, ko se je začela vojna v Ukrajini. Podrobneje smo proučevali ovire in težave, s katerimi se soočajo begunci, hkrati pa primerjali in opredelili tudi možnosti in priložnosti zaposlovanja beguncev iz Ukrajine v Sloveniji in na Poljskem.

Dejstvo je, da sta zaposlitev in delo dva ključna vidika, kako učinkovita je integracija beguncev v družbo. Zato je izredno pomembno poznati vzroke, kadar brezposelnosti med begunci dalj časa ni možno zmanjšati. Zaradi negotovega položaja, ki ga imajo begunci na področju poznavanja prava in socialnega varstva, so pogosto izpostavljeni izkoriščanju in diskriminaciji. Če temu dodamo še težje razumevanje jezika in težje sporazumevanje, je jasno, da imajo bistveno manjše možnosti za zaposlitev kot ostali državljani.

V prvem delu diplomskega dela smo predstavili teoretične osnove pravic beguncev, politični okvir geopolitičnega stanja ter primerjali razmere na trgu dela v Sloveniji in na Poljskem. Zastavili smo si štiri hipoteze, ki smo jih poleg proučitve literature skušali potrditi s pomočjo analize anketnega vprašalnika.

Tako po opravljeni študiji literature kot tudi na podlagi opravljenih anket smo v diplomskem delu potrdili, da je največja in najdlje trajajoča ovira pri zaposlovanju beguncev jezik države gostiteljice. To ne velja le za Slovenijo, ampak na splošno za begunce v vseh državah.

Na podlagi izsledkov ankete smo v zaključku podali konstruktivne predloge za izboljšanje možnosti zaposlovanja beguncev v Sloveniji predvsem v luči pridobivanja zadostnega obsega znanja slovenskega jezika, možnost dokvalifikacij, spremembe miselnosti med državljani države gostiteljice, da ne prihaja do diskriminacij. Begunci si dela želijo, delo pomeni zagotavljanje osnovne eksistence posameznika, predvsem pa je delo povezano z osebno samopodobo, identiteto in dostojanstvom. Pomembno je, da se beguncem omogoči enake možnosti in to ne le na papirju, temveč v realnosti.

Ključne besede: *begunci, izobraževanje, zaposlovanje, ovire, možnosti*

ABSTRACT

Employment opportunities for migrants from Ukraine in Slovenia

In the thesis, we studied the situation in the field of ensuring the basic human rights of refugees from Ukraine, which was faced by the member states of the European Union after 2022, when the war in Ukraine began. We studied the obstacles and problems faced by refugees, and at the same time identified and compared the possibilities and opportunities for employment of refugees from Ukraine in Slovenia and Poland.

The fact is that employment and work are two key aspects of how effective the integration of refugees into society is. Therefore, it is extremely important to know the reasons when unemployment among refugees cannot be reduced for a long time. Due to the precarious position that refugees have in the field of law and social protection, they are often exposed to exploitation and discrimination. If we add to this the difficulty of understanding the language and the difficulty of communicating, it is clear that they have significantly fewer opportunities for employment than other citizens.

In the first part of the assignment, we presented the theoretical basis of refugee rights, the political framework of the geopolitical situation, and compared the labor market conditions in Slovenia and Poland. We set up four hypotheses, which, in addition to studying the literature, we tried to confirm or reject with the help of the analysis of the survey questionnaire.

Both after the literature study, as well as on the basis of the surveys, we confirmed in the diploma thesis that the biggest and longest-lasting obstacle in the employment of refugees is the language of the host country. And this does not only apply to Slovenia, but in general to refugees in all countries.

Based on the results of the survey, we gave constructive suggestions in the conclusion for improving the employment opportunities for refugees in Slovenia, especially in the light of acquiring sufficient knowledge of the Slovenian language, the possibility of additional qualifications, and changing the mentality of the citizens of the host country so that discrimination does not occur. Refugees want work, work means ensuring the basic existence of an individual, and above all, work is connected with personal self-image, identity and dignity. It is important to give refugees the same opportunities, not only on paper, but in reality.

Keywords: *refugees, ducation, employment, barriers, opportunities*

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	8
1.1	OPIS PODROČJA IN OPREDELITEV PROBLEMA	8
1.2	NAMEN, CILJI IN OSNOVNE TRDITVE	9
1.3	PREDPOSTAVKE IN OMEJITVE	9
1.4	UPORABLJENE RAZISKOVALNE METODE	9
2	MIGRACIJE IN ZAPOSLOVANJE: TEORETIČNE OSNOVE	11
3	PRAVNI IN POLITIČNI OKVIR ZAPOSLOVANJA MIGRANTOV V SLOVENIJI.....	13
3.1	NASTANITEV PROSILCEV IN OSEB Z ZAČASNO ZAŠČITO.....	15
3.1.1	<i>Pridobitev začasne zaščite.....</i>	15
3.1.2	<i>Pravica do zdravstvenega varstva</i>	16
3.1.3	<i>Nujna medicinska pomoč.....</i>	16
3.1.4	<i>Zdravila</i>	16
3.1.5	<i>Denarna pomoč</i>	17
4	PRAVNI IN POLITIČNI OKVIR ZAPOSLOVANJA BEGUNCEV IZ UKRAJINE NA POLJSKEM	19
5	SLOVENIJA IN POLJSKA V KONTEKSTU EU.....	20
6	PRAVICE IN OMEJITVE ZA BEGUNCE.....	22
6.1	PREGLED ZAPOSLOVNIH TRENDOV	23
6.2	SEKTORJI Z NAJVEČ ZAPOSLOVNIH MOŽNOSTMI	25
7	OVIRE PRI ZAPOSLOVANJU: JEZIK IN DRUGI IZZIVI	27
7.1	OVIRE, S KATERIMI SE SOOČAJO OSEBE, ROJENE V TUJINI, KI SO DELALE ALI ISKALE ZAPOSLOVITEV	30
8	DRUŽBENA ODGOVORNOST PODJETIJ	35
9	METODOLOGIJA RAZISKAVE	37
10	REZULTATI IN DISKUSIJA.....	39
11	SKLEP	44
12	LITERATURA IN VIRI	NAPAKA! ZAZNAMEK NI DEFINIRAN.
13	SKLICI	NAPAKA! ZAZNAMEK NI DEFINIRAN.

14 PRILOGE.....	8
14.1 PRILOGA 1: ANKETNI VPRAŠALNIK.....	8

KAZALO SLIK

SLIKA 1: OSEBE POD ZAČASNO ZAŠČITO V EU, KI SO ZBEŽALE IZ UKRAJINE	12
SLIKA 2: STRUKTURA UPRAVIČENCEV ZA ZAČASNO ZAŠČITO PO LETIH IN SPOLU	23
SLIKA 3: OSEBE, KI SO SE SREČEVALE S TEŽAVAMI PRI ISKANJU PRIMERNE SLUŽBE.....	27
SLIKA 4: RAZLIKE MED MOŠKIMI IN ŽENSKAMI PRI ISKANJU SLUŽB.....	29
SLIKA 5: GLAVNE TEŽAVE PRI ISKANJU SLUŽB	30
SLIKA 6: PROCENT OSEB, KI SO ISKALE SLUŽBO	33

KAZALO TABEL

TABELA 1: ŠTEVILO PREBIVALCEV NA POLJSKEM IN V SLOVENIJ	21
TABELA 2: ODLOČITVE O DODELITVI ZAČASNE ZAŠČITE ZA DRŽAVLJANE UKRAJINE.....	34
TABELA 3: DELEŽ ZAPOSLOITVE MED BEGUNCI IZ UKRAJINE	43

1 UVOD

Raziskava obravnava priložnosti za zaposlovanje migrantov iz Ukrajine v Sloveniji in primerjavo z zaposlitvenimi možnostmi na Poljskem. V kontekstu nedavnih geopolitičnih dogodkov v Ukrajini je Evropa soočena z eno največjih migracijskih kriz v zgodovini, pri čemer sta Slovenija in Poljska postali ključni destinaciji za številne ukrajinske begunce. Razumevanje dinamike zaposlovanja teh migrantov je ključno za oblikovanje učinkovitih politik in praks integracije. Raziskava se osredotoča na analizo zaposlitvenih trendov, ovir in priložnosti za ukrajinske migrante, s posebnim poudarkom na vplivu jezikovnih ovir in pogojev zaposlovanja.

1.1 Opis področja in opredelitev problema

Tema raziskave se osredotoča na priložnosti za zaposlovanje migrantov iz Ukrajine v Sloveniji ter primerjavo z zaposlitvenimi možnostmi na Poljskem, zlasti v luči nedavnih geopolitičnih dogodkov v Ukrajini, ki so povzročili eno največjih migracijskih kriz v zgodovini Evrope. Slovenija in Poljska sta postali pomembni destinaciji za mnoge ukrajinske begunce, zaradi česar je razumevanje dinamike zaposlovanja teh migrantov ključnega pomena za oblikovanje učinkovitih politik in praks integracije.

Glavni problem je pomanjkanje celovitega razumevanja zaposlitvenih trendov, ovir in priložnosti za ukrajinske migrante v Sloveniji in na Poljskem. Raziskava želi raziskati razsežnost tega problema ter identificirati ključne ovire in dejavnike, ki vplivajo na zaposlovanje ukrajinskih migrantov v obeh državah. Oceniti želi tudi vpliv jezikovnih ovir, zakonodaje in drugih dejavnikov na zaposlitvene možnosti migrantov ter preučiti, kako se razlikujejo med Slovenijo in Poljsko.

Za to temo sem se odločila, ker menim, da je nujno potrebno razumeti izzive in priložnosti, s katerimi se srečujejo ukrajinski migranti pri iskanju zaposlitve v Sloveniji in na Poljskem. Razumevanje teh dinamik je ključno za razvoj politik in programov, ki bodo podpirali uspešno integracijo migrantov v delovno silo in družbo. Poleg tega je zaposlovanje migrantov lahko

pomembno za gospodarski razvoj in blaginjo države gostiteljice, zato je pomembno raziskati, kako lahko migranti prispevajo k družbi in gospodarstvu v svoji novi domovini.

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve

V okviru raziskave bomo testirali naslednje hipoteze:

H1: V Sloveniji se je zaposlil večji delež beguncev iz Ukrajine v primerjavi s Poljsko.

H2: Največja ovira pri zaposlovanju je v obeh državah nerazumevanje jezika.

H3: V Sloveniji so boljši pogoji zaposlovanja kot na Poljskem.

H4: Podjetja, ki so prepoznala družbeno odgovornost kot zelo pomembno, so zaposlila več beguncev iz Ukrajine kot tista, ki so prepoznala družbeno odgovornost kot manj pomembno.

1.3 Predpostavke in omejitve

Pred pričetkom pisanja diplomskega dela sem predpostavljala, da bo odziv na povabilo k izpolnjevanju ankete dovolj velik, da bom lahko na podlagi vrnjenih anketnih vprašalnikov z zadostno gotovostjo pripravila ustrezne zaključke. Vsekakor pa se zavedam, da je lahko zaradi nepripravljenosti posameznikov za sodelovanje to lahko precejšnja omejitev. Glede na število vrnjenih anket bom skušala kritično pristopiti k potrditvi oziroma zavrnitvi hipotez. V izpolnjevanje sem prijateljem in znancem poslala 110 vprašalnikov, od katerih sem jih v roku meseca in pol dobila vrnjenih 68.

1.4 Uporabljene raziskovalne metode

Anketa bo obsegala vprašanja, ki bodo preučevala zaposlitvene izkušnje, ovire in priložnosti migrantov iz Ukrajine v Sloveniji in na Poljskem. Vprašanja bodo zajemala področja, kot so izobrazba, delovne izkušnje, jezikovne sposobnosti, prejšnje zaposlitve in ovire pri iskanju dela. Rezultati ankete bodo omogočili kvantitativno analizo zaposlitvenih trendov ter identifikacijo ključnih dejavnikov, ki vplivajo na zaposlovanje migrantov.

Poleg anketiranja bo izvedena tudi analiza obstoječih dokumentov, kot so zakonodaja, politike zaposlovanja migrantov, poročila institucij in drugi relevantni viri. Ta analiza bo pomagala

boljše razumevanje institucionalnega okvira, v katerem delujejo migranti, ter identifikacijo morebitnih sistemskih ovir. Gre za študij literature in obstoječih (primarnih in sekundarnih) virov in zapis ugotovitev iz teh virov.

Na koncu bo uporabljena deskriptivna metoda ter analiza rezultatov, ki bo identificirala ključne vzorce in trende ter omogočila primerjavo med situacijo migrantov v Sloveniji in na Poljskem.

V raziskavi bosta uporabljeni deduktivna in induktivna metoda. Deduktivna metoda na temelju splošnih dejstev pripelje do nekega sklepa, induktivna metoda pa na osnovi posameznih dejstev pripelje do skupne ali zaključne ugotovitve.

Dodatno bo uporabljena tudi analitična oziroma sintezna metoda, ki omogoča, da se lahko preučevani celoti dodaja in ureja manjkajoče podatke.

Uporabljeni bosta tudi metodi komparacije in kompilacije. Pri prvi gre za primerjavo različnih virov. Pri drugi pa za povzemanje ugotovitev iz različnih virov.

2 MIGRACIJE IN ZAPOSLOVANJE: TEORETIČNE OSNOVE

Evropski svet je 4. marca 2022 soglasno sprejel izvedbeni sklep o uvedbi začasne zaščite za ljudi, ki bežijo iz Ukrajine zaradi ruske invazije. Status začasne zaščite in pogoje za prošnje določa Direktiva Sveta 2001/55/ES z dne 20. julija 2001, medtem ko je Sklep Sveta 2022/382 z dne 4. marca 2022 o ugotovitvi obstoja množičnega prihoda razseljenih oseb iz Ukrajine v smislu čl. 5 Direktive 2001/55/ES prvi, ki uvaja začasno zaščito. Začasna zaščita je postopek, ki se zagotavlja le ob množičnem prihodu ali skorajšnjem množičnem prihodu razseljenih oseb iz tretjih držav, ki se ne morejo vrniti v svojo izvirno državo. Tem osebam se zagotovi takojšnja in začasna zaščita, zlasti če obstaja tudi tveganje, da azilni sistem ne bo mogel obvladovati prihoda brez škodljivih posledic za njegovo učinkovito delovanje v interesu zadevnih oseb in drugih oseb, ki zaprosijo za zaščito. 31. januarja 2024 je imelo 4,3 milijona državljanov tretjih držav, ki so zaradi ruske invazije 24. februarja 2022 pobegnili iz Ukrajine, status začasne zaščite v EU (Eurostat, 2024).

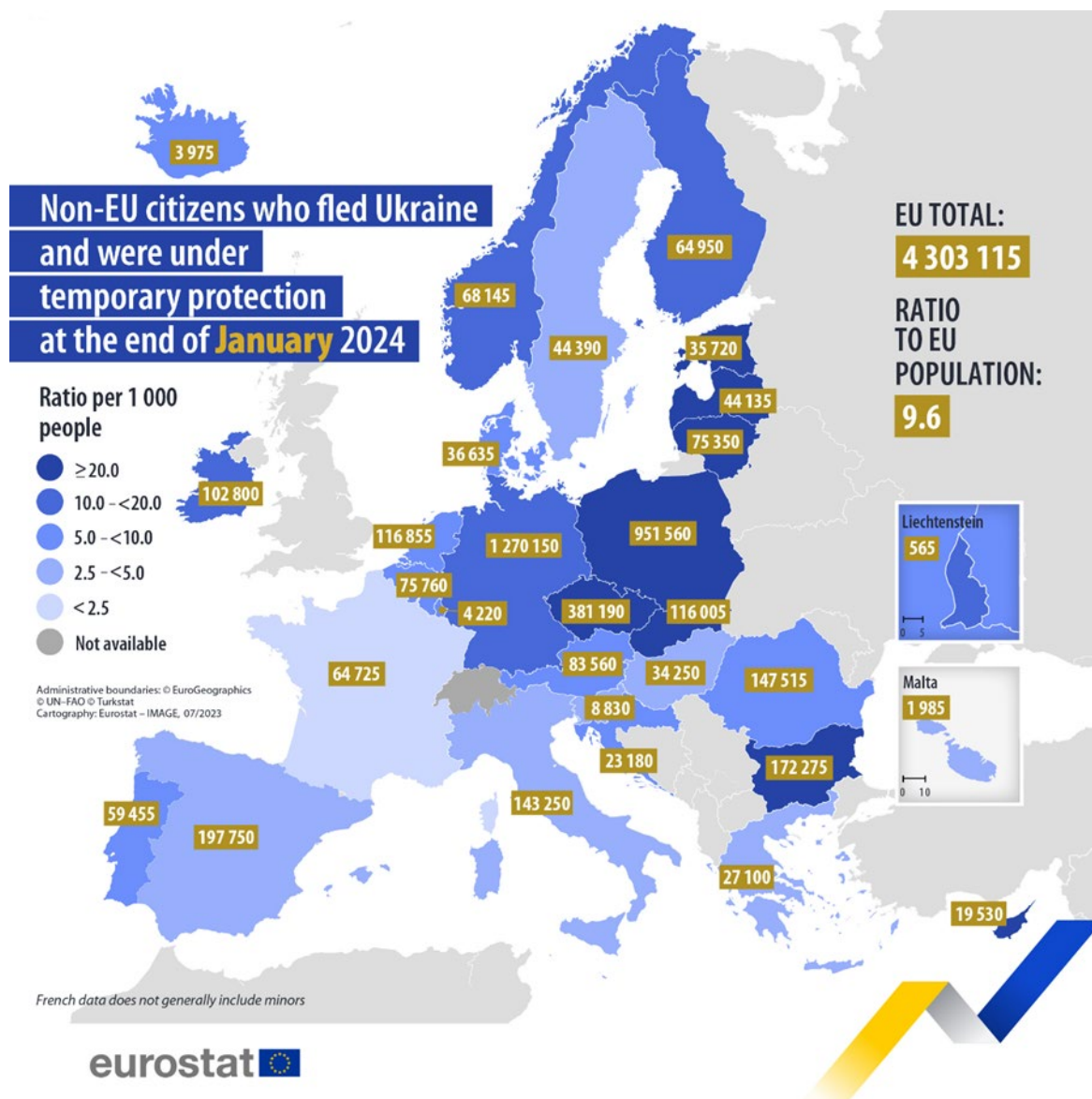
Glavne države EU, ki so v začasno zaščito sprejele begunce iz Ukrajine, so bile Nemčija (1.270.150 ljudi; 29,5 % celotne populacije beguncev v EU iz Ukrajine), Poljska (951.560; 22,1 %) in Češka (381.190; 8,9 %).

V primerjavi s koncem decembra 2023 je bilo največje absolutno povečanje števila upravičencev zabeleženo v Nemčiji (+18.905; +1,5 %), na Češkem (+8.155; +2,2 %) in v Španiji (+2.830; +1,5 %) (Eurostat, 2024).

Število upravičencev se je zmanjšalo v petih državah EU, in sicer v Italiji (-18.125 oseb; -11,2 %), na Poljskem (-3.235; -0,3 %), v Estoniji (-225; -0,6 %), v Franciji (-205; -0,3 %) in Luksemburgu (-10; -0,2 %) (Eurostat, 2024).

Podatki, predstavljeni v tem členu, se nanašajo na dodelitev statusa začasne zaščite na podlagi Izvedbenega sklepa Sveta 2022/382 z dne 4. marca 2022 o ugotovitvi množičnega prihoda razseljenih oseb iz Ukrajine zaradi ruske vojne agresije proti Ukrajini in z učinkom uvedbe začasne zaščite (Eurostat, 2024).

Evropski svet se je 28. septembra 2023 dogovoril o podaljšanju začasne zaščite za ljudi, ki bežijo pred rusko vojno agresijo proti Ukrajini od 4. marca 2024 do 4. marca 2025.

Slika 1: Osebe pod začasno zaščito v EU, ki so zbežale iz Ukrajine

Vir: (Eurostat, 2024)

3 PRAVNI IN POLITIČNI OKVIR ZAPOSLOVANJA MIGRANTOV V SLOVENIJI

Zaradi kriznih razmer v Ukrajini je Svet Evropske unije 4. marca 2022 sprejel odločitev o aktiviranju začasne zaščite razseljenih oseb v Evropski uniji, ki omogoča takojšnjo in začasno zaščito osebam, ki so 24. februarja 2022 ali pozneje razseljene iz Ukrajine zaradi vojaške invazije ruskih oboroženih sil. (Vlada Republike Slovenije, 2022).

Vlada Republike Slovenije je skladno s to odločitvijo 9. marca 2022 sprejela sklep o uvedbi začasne zaščite za razseljene osebe iz Ukrajine v Republiki Sloveniji, ki je začel veljati 10. marca 2022. (Vlada Republike Slovenije, 2022).

Z uveljavitvijo sklepa se je začel uporabljati Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb (Državni zbor RS, 2005), ki ureja uvedbo, trajanje in prenehanje začasne zaščite razseljenih oseb, pogoje in postopke za pridobitev in prenehanje začasne zaščite ter pravice in obveznosti oseb z začasno zaščito v Republiki Sloveniji.

Z 10. marcem 2022 se tako v Republiki Sloveniji uvede začasna zaščita za osebe, ki so 24. februarja 2022 ali pozneje razseljene iz Ukrajine zaradi vojaške invazije ruskih oboroženih sil, ki se je začela na navedeni datum.

Do začasne zaščite so upravičene naslednje kategorije oseb, ki so prebivale v Ukrajini pred 24. februarjem 2022:

- državljani Ukrajine,
- osebe brez državljanstva in državljani tretjih držav, ki niso državljani Ukrajine in so bili v Ukrajini upravičeni do mednarodne zaščite ali druge enakovredne nacionalne zaščite,
- družinski člani oseb iz prve in druge alineje tega odstavka,

- osebe brez državljanstva in državljani tretjih držav, ki niso državljani Ukrajine in so v Ukrajini prebivali na podlagi veljavnega dovoljenja za stalno prebivanje ter se ne morejo vrniti v svojo državo ali regijo izvora na varen in trajen način,
- oseba, ki v času trajanja začasne zaščite ob vstopu v Republiko Slovenijo izjavi, da namerava v Republiki Sloveniji zaprositi za začasno zaščito, izpolni vlogo za začasno zaščito pri policiji in predloži vsa dokazila, ki jih ima na razpolago in so pomembna za odločanje o priznanju začasne zaščite. Policija vlogo in morebitna dokazila brez odlašanja posreduje upravnim enotam, na območju katere bo prosilec za začasno zaščito nastanjen.

Oseba, ki v času trajanja začasne zaščite nezakonito vstopi v Republiko Slovenijo, brez odlašanja, najkasneje pa v treh dneh po vstopu v Republiko Slovenijo pri policiji, na območju katere je nastanjena, ali pri upravnih enotah, na območju katere je nastanjena, izpolni vlogo za začasno zaščito in predloži vsa dokazila, ki jih ima na razpolago in so pomembna za odločanje o priznanju začasne zaščite. Enako velja za osebo, ki se že nahaja v Republiki Sloveniji, le da vlogo vloži v času zakonitega bivanja. Če je vloga v teh dveh primerih vložena pri policiji, jo slednja brez odlašanja posreduje upravnim enotam, na območju katere je prosilec za začasno zaščito nastanjen. (Državni zbor RS, 2005).

Osebe so v postopkih za priznanje začasne zaščite oproščene plačevanja taks.

Upravna enota v skrajšanem ugotovitvenem postopku ugotavlja, ali prosilec izpolnjuje pogoje za pridobitev začasne zaščite, kot je določeno v ZZZRO. Upravna enota izda prosilcu, ki mu je priznana začasna zaščita, izkaznico, ki velja tudi kot dovoljenje za začasno prebivanje v Republiki Sloveniji. Izkaznica osebe z začasno zaščito velja, dokler traja začasna zaščita. Oseba, ki ji je priznana začasna zaščita, ima skladno z ZZZRO poleg pravice do začasnega prebivanja v Republiki Sloveniji tudi pravico do nastanitve in prehrane v nastanitvenih centrih ali denarne pomoči za zasebno nastanitev, zdravstvenega varstva, dela, izobraževanja, denarne pomoči ali žepnine, združevanja družine, brezplačne pravne pomoči, obveščenosti o pravicah in dolžnostih ter do pomoči pri uveljavljanju pravic iz ZZZRO.

Razloge za prenehanje in odvzem začasne zaščite določa 6. člen ZZZRO. Skladno s sklepom vlade pa je določeno trajanje začasne zaščite eno leto od uveljavitve sklepa in se lahko podaljša še največ dvakrat po šest mesecev (GOV.SI, 2024).

Zaradi invazije Ruske federacije na Ukrajino so bili številni ljudje iz Ukrajine prisiljeni zapustiti svoje domove. Za vse, ki so varno zatočišče našli pri sorodnikih, prijateljih in dobrih ljudeh po Sloveniji, so v nadaljevanju predstavljene ključne informacije, kako si lahko uredijo začasno življenje in do kakšnih pravic so upravičeni ter kontakti posameznih institucij.

3.1 Nastanitev prosilcev in oseb z začasno zaščito

Za primerno namestitev oseb z začasno zaščito skrbi Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov. Sprejem oseb izvaja v nastanitvenem centru v Logatcu, od tam pa jih nastanjuje v trenutno proste kapacitete nastanitvenih centrov. Veliko prebežnikov iz Ukrajine si je namestitev poiskalo pri znancih ali sorodnikih po celotni Sloveniji.

3.1.1 Pridobitev začasne zaščite

Begunec iz Ukrajine mora po vstopu v Slovenijo nemudoma oziroma v roku treh dni opraviti prijavo na katerikoli policijski postaji. Vlogo za pridobitev začasne zaščite lahko poda na policijski postaji ali upravni enoti, kjer izpolni vlogo za pridobitev začasne zaščite (v slovenskem ali ukrajinskem jeziku). S pridobitvijo statusa zaščitene osebe je posamezniku omogočeno izvajanje pravic po Zakonu o začasni zaščiti razseljenih oseb. Osebi z začasno zaščito se izda izkaznica, ki poleg izkazovanja istovetnosti velja tudi kot dovoljenje za začasno prebivanje v Republiki Sloveniji. Do izdaje izkaznice se pravice lahko uveljavljajo z odločbo o priznanju začasne zaščite (Vlada Republike Slovenije, 2022).

3.1.2 Pravica do zdravstvenega varstva

Osebe z začasno zaščito imajo med bivanjem v Sloveniji pravico do nujnega zdravstvenega varstva, ki med drugim obsega:

- nujno medicinsko pomoč,
- nujne reševalne prevoze,
- nujno zdravljenje in neodložljive zdravstvene in zobozdravstvene storitve in drugo zdravstveno oskrbo (nujna zdravila) po odločitvi lečečega zdravnika,
- zdravstveno varstvo žensk, ki vključuje tudi zdravstveno oskrbo v nosečnosti in ob porodu,
- zdravstveno oskrbo otrok in mladostnikov.

3.1.3 Nujna medicinska pomoč

Ob nujni medicinski pomoči se lahko obrnejo na najbližji zdravstveni dom, urgentni center ali na ambulanse nujne medicinske pomoči v okviru zdravstvenega doma. Ob nujnem stanju so deležni pomoči tudi brez izkaznice osebe z začasno zaščito ali drugega identifikacijskega dokumenta.

3.1.4 Zdravila

Nujno zdravstveno varstvo vključuje tudi pridobitev zdravil za vsa nujna in kronična zdravstvena stanja. Zdravnik v urgentnem centru oziroma v ambulanti nujne medicinske pomoči po potrebi napiše recept.

3.1.5 Denarna pomoč

Denarno pomoč lahko prejmejo osebe z začasno zaščito, ki niso nastanjene v nastanitvenem centru in so brez lastnih sredstev za preživljanje. Zahtevek za dodelitev denarne pomoči, izpolnjen v latinici, oddajo na Uradu Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov v času uradnih ur ali po pošti.

K zahtevku morajo priložiti:

- izpise prilivov na transakcijskih računih vlagatelja oziroma njegovih družinskih članov za pretekli mesec pred mesecem vložitve vloge;
- izpise prilivov na transakcijskih računih zavezanca, ki je vlagatelja v skladu s predpisi Republike Slovenije dolžan in zmožen preživljati, za pretekli mesec pred mesecem vložitve vloge;
- dokazila o pridobitvi začasne zaščite (kopija odločbe o statusu začasne zaščite ali kopija izkaznice osebe s priznano začasno zaščito).

Denarna pomoč znaša:

- za prvo odraslo osebo oziroma vlagatelja: 100% osnovnega zneska minimalnega dohodka,
- za vsako naslednjo odraslo osebo v družini: 70%,
- za otroka do 18. leta starosti: 30%,
- za mladoletno osebo brez spremstva: 100%.
- Mladoletnim osebam, ki so v Republiki Sloveniji s samo enim od staršev, se denarna pomoč poveča za 30 % osnovnega zneska minimalnega dohodka.

Denarno nadomestilo za stroške nastanitve oseb z začasno zaščito:

- Osebe z začasno zaščito, ki bivajo na zasebnih naslovih, so upravičene tudi do denarnega nadomestila za stroške nastanitve, če so brez lastnih sredstev za preživljanje oziroma v Sloveniji nimajo zavezancev, ki so jih dolžni preživljati.

Zahtevek za dodelitev denarne pomoči za zasebno nastanitev vložijo po pošti ali osebno v času uradnih ur na Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov na predpisanemu obrazcu, ki mora biti izpolnjen v latinici.

K zahtevku priložijo:

- izpis prilivov na transakcijskih računih vlagatelja oziroma njegovih družinskih članov za zadnje tri mesece pred mesecem vložitve vloge;
- izpis prilivov na transakcijskih računih zavezanca, ki je vlagatelj v skladu s predpisi Republike Slovenije dolžan in zmožen preživljati, za zadnje tri mesece pred mesecem vložitve vloge;
- kopijo najemne pogodbe ali kopijo dogovora o uporabi nepremičnine;
- soglasje o nakazilu denarne pomoči za zasebno nastanitev na račun najemodajalca;
- dokazilo o pridobitvi začasne zaščite (kopija odločbe o statusu začasne zaščite ali kopija izkaznice osebe s priznano začasno zaščito).

Oseba, ki ne more predložiti izpisov prilivov na bančnih računih, o tem poda izjavo.

Ob izpolnjenih pogojih Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov izda odločbo, denarna pomoč za zasebno nastanitev pa se izplačuje mesečno (Vlada Republike Slovenije, 2022).

4 PRAVNI IN POLITIČNI OKVIR ZAPOSLOVANJA BEGUNCEV IZ UKRAJINE NA POLJSKEM

Ukrajinskim državljanom, ki so zaradi vojne v Ukrajini zapustili svojo domovino in se zatekli na Poljsko, je bivanje na Poljskem podaljšano na podlagi posebnega zakona, ki je bil sprejet v odziv na rusko agresijo na ozemlju Ukrajine. Ta zakon omogoča podaljšanje zakonitega bivanja do različnih datumov v letu 2024, kar daje državljanom Ukrajine in njihovim družinskim članom, ki so prispeli na Poljsko med 24. februarjem 2022 in določenimi datumi, dodaten čas za urejanje svojega položaja in zaščito (EUROSTAT, 2024).

Poleg podaljšanja obdobja zakonitega bivanja je zakon tudi prinesel spremembe v zakonodaji, ki so namenjene zagotavljanju podpore in olajšanja postopkov za ukrajinske državljane na Poljskem. Ti ukrepi vključujejo razširitev obdobja veljavnosti vizumov in dovoljenj za prebivanje, olajšanje postopkov legalizacije bivanja ter določitev pogojev za začasno zaščito in pridobitev PESEL UKR številke, ki je ključnega pomena za dostop do različnih storitev in ugodnosti na Poljskem (EUROSTAT, 2024).

Pomembno je poudariti, da je za ohranitev statusa zakonitega bivanja nujno, da ukrajinski državljani, ki so prišli na Poljsko na podlagi posebnega zakona, redno izpolnjujejo določene zahteve in obveznosti, vključno s poročanjem na občinski organ v 30 dneh po prihodu v državo ter izogibanjem zapustitvi Poljske za obdobje daljše od 30 dni, saj bi to pomenilo izgubo pravice do zakonitega bivanja na podlagi tega zakona.

Celovita zakonodaja odraža prizadevanja poljske vlade za zagotavljanje zaščite in podpore ukrajinskim državljanom, ki so se znašli v izrednih razmerah zaradi vojnih dogodkov v njihovi domovini, ter njihovo integracijo v poljsko družbo in gospodarstvo.

5 SLOVENIJA IN POLJSKA V KONTEKSTU EU

Slovenija je postala država članica EU leta 2004 ter članica evrskega in schengenskega območja leta 2007.

V Sloveniji je politični sistem »parlamentarna demokratična republika«. Za ta sistem je značilno, da predsednik vlade vodi vlado, na volitvah pa državljani volijo predsednika države. Nosilec izvršilne in upravne oblasti je vlada, parlament pa izvoli predsednika vlade in ministre. Slovenija nima regij, pač pa ima občine.

Poljska je država članica EU od leta 2004, članica schengenskega območja pa od leta 2007. Politični sistem na Poljskem je »parlamentarna republika«, kjer predsednik vodi državo, vlado pa vodi predsednik vlade. Še iz zgodovinske oblike regij je država sestavljena iz 16 vojvodstev, kjer si upravno oblast delijo guverner, ki ga imenuje vlada, regionalna skupščina je izvoljena ter izvršni predstavnik.

Preko proračuna EU le-ta zagotavlja demokracijo, mir in konkurenčnost. Iz proračuna EU se financirajo prednostne naloge in projekti, ki jih posamezne države članice ne bi mogle financirati same. Koristi članstva v EU so za države članice bistveno večje, kot je prispevek v proračun, kar se odraža na več področjih. Eno od teh je enotni trg in usklajen pristop pri izzivih migracij, terorizma in reševanja podnebnih kriz. Poenoteni so projekti prometne infrastrukture, digitalizacija javnih storitev ter zagotavljanje ustrezne zdravstvene oskrbe. Države članice v proračun EU prispevajo pravično, če je gospodarstvo države močno, je prispevek večji, če je šibko, je prispevek manjši.

Tako kot za ostale članice EU tudi za Slovenijo in Poljsko velja, da se določeni projekti in programi v državah financirajo iz proračuna EU (EU, 2024).

Poljska je imela po popisu v letu 2021 37.019.327 prebivalcev, Slovenija pa 2.108.977 prebivalcev (Eurostat, 2024).

Tabela 1: Število prebivalcev na Poljskem in v Slovenij

SEX (Labels)	Total	Males	Females
Poland	37.019.327	17.913.014	19.106.313
Slovenia	2.108.977	1.059.938	1.049.039

Vir: (EUROSTAT, 2024)

6 PRAVICE IN OMEJITVE ZA BEGUNCE

Pravice in dolžnosti beguncev so v Republiki Sloveniji opredeljene z Uredbo o pravicah in dolžnostih beguncev v Republiki Sloveniji, ki je objavljena v Uradnem listu RS. Po tej Uredbi imajo begunci pravico, da se polnomočno vključijo v okolje, kjer bivajo. V to pravico torej spadajo osnovne pravice do nastanitve, dostopa do zdravstvenega varstva, vključitev v izobraževalni sistem ter tudi pravico do dela in zaposlitve (RS, Uradni list, 2004).

Ko begunec v RS pridobi status begunca, mu je zagotovljena pomoč pri vključevanju v okolje, kar se opravi na podlagi osebne integracijskega načrta. Gre za dogovor med osebo in Ministrstvom za notranje zadeve (v nadaljevanju: MNZ), kjer se opredeli obveznosti o učenju slovenščine, opredeli se potrebno število ur slovenskega jezika za izvedbo preizkusa znanja, oseba se mora seznaniti s slovensko kulturo, zgodovino in Ustavo RS, opredeli se možnosti za izobraževanje in usposabljanje za delo, pomaga se mu najti zaposlitev, nastanitev ter vključitev v lokalno skupnost. MNZ beguncem krije stroške učenja jezika, opravljanja tečajev in preizkusa znanja jezika.

Načrt se pripravi za obdobje enega leta, po šestih mesecih pa MNZ oceni, kako se osebni načrt izvaja in če je potrebno, se ga spremeni ali dopolni.

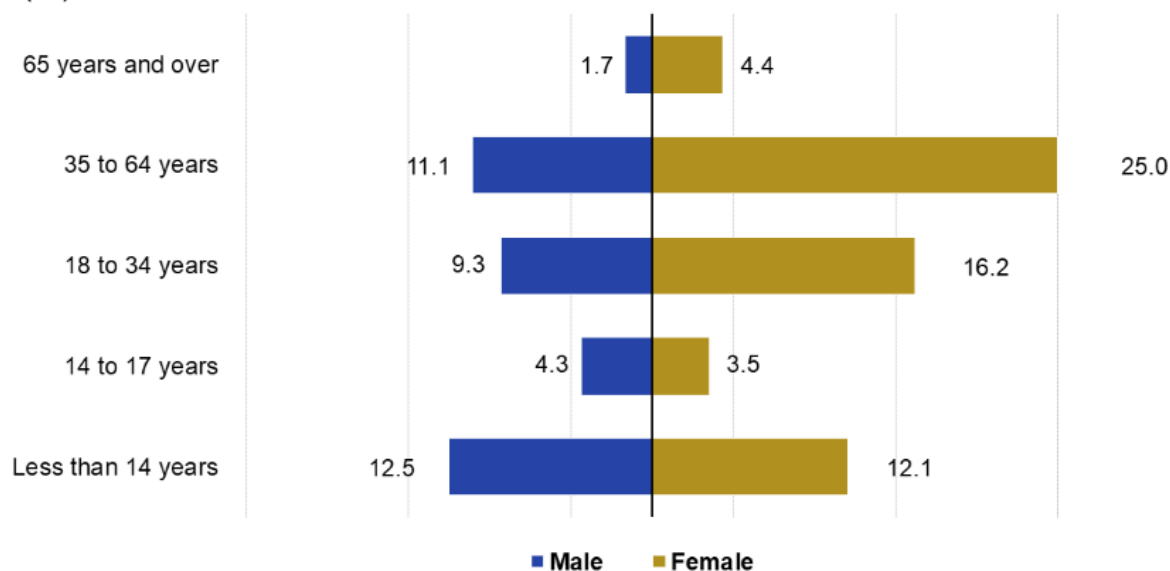
Nadalje MNZ beguncem, ki so brez dohodkov, do šest mesecev po pridobitvi statusa begunca nudi začasno denarno pomoč, omogoči se jim nastanitev v nastanitvenih centrih ali kasneje v najemniških stanovanjih (RS, Uradni list, 2004).

Na področju zaposlovanja imajo begunci načeloma popolnoma enake pravice kot državljani RS, vendar izkustveno lahko trdim, da so omejitve pri iskanju dela zelo velike.

Na drugi strani imajo begunci tudi določene dolžnosti, ki jih morajo spoštovati. Predvsem so dolžnosti usmerjene na dogovorjene obveznosti iz osebne integracijskega načrta in MNZ so dolžni nemudoma obvestiti, ko pride do sprememb, ki lahko vplivajo na osebni načrt, predvsem pa o pridobljeni denarni pomoči, opravljanju preizkusa znanja, uspešnosti šolanja ne glede na stopnjo, zaposlitev in spremembo bivanja.

Struktura upravičencev za pridobitev začasne zaščite po letih in spolu v EU je prikazana na sliki 2.

Structure of beneficiaries of temporary protection by age and sex, EU, end of June 2024 (%)

Note: EU total excluding:
Hungary - data by age group not available.
France - data for minors generally not included.
EU total includes Spanish data at the end of April 2024 instead of June.
Source: Eurostat (migr_asytpsm)

eurostat

Slika 2: Struktura upravičencev za začasno zaščito po letih in spolu, Stanje trga dela za ukrajinske migrante v Sloveniji in NA POLJSKEM

Vir: (Eurostat, Eurostat, 2024)

6.1 Pregled zaposlitvenih trendov

V Sloveniji so na Zavodu za zaposlovanje med drugim objavljene koristne informacije za ukrajinske iskalce zaposlitve. Navedeno je, da RS osebam, ki jim je priznana začasna zaščita, mednarodna zaščita ali imajo status prosilca za mednarodno zaščito, nudi možnost zaposlitve pod enakimi pogoji kot slovenskim državljanom. To vključuje tudi možnost prijave v evidenco brezposelnih oseb ali v evidenco iskalcev zaposlitve pri Zavodu RS za zaposlovanje (ZRSZ, 2024).

Na Zavodu so podrobno opredeljene pravice teh oseb pri zaposlovanju, časovna opredelitev trajanja začasne zaščite ter možnosti podaljšanja statusa. Podane so ključne informacije, ki bi jih razseljene osebe potrebovale pri iskanju zaposlitve ter so navedeni tudi kontakti, ko bi osebe

potrebovale dodatna pojasnila. Nazorno je tudi pojasnjen način prijave, in sicer imajo osebe s statusom naslednje možnosti prijave:

- prijava preko elektronskega portala PoisciDelo.si,
- prijava osebno na uradu za delo,
- prijava preko poslanega obrazca po pošti,
- prijava preko pooblaščen osebe za omenjene postopke.

Ob prijavi morajo iskalci zaposlitve predložiti ustrezno izkaznico, s katero dokazujejo svoj status in nato pridobijo potrdilo o prijavi na Zavodu za zaposlovanje. Z vpisom v evidenco brezposelnih oseb begunci pridobijo več različnih pravic, med katerimi velja omeniti:

- možnost individualnega kariernega svetovanja,
- nudenje pomoči svetovalcev pri iskanju zaposlitve,
- informacije o trgu dela,
- povračilo potnih stroškov pri aktivnem iskanju zaposlitve,
- možnost, da se vključijo v programe aktivne politike zaposlovanja.

Begunci, ki se prijavijo na Zavod za zaposlovanje, imajo tudi določene obveznosti, saj morajo v roku enega leta opraviti izpit slovenščine na ravni zahtevnosti A1. V ta namen jim Zavod omogoča brezplačno vključitev v tečaje in pomoč pri opravljanju izpita (ZRSZ, 2024).

Vsi obrazci in informacije na spletnih straneh zavoda so osebam na voljo tudi v angleškem in ukrajinskem jeziku.

Na Poljskem Javnem zavodu za zaposlovanje je uradno objavljeno, da se zavedajo, da je zaradi ruske agresije na Ukrajino treba na vseh ravneh podpreti ukrajinske državljane, ki iščejo zatočišče na Poljskem. Javni zavodi za zaposlovanje na Poljskem podpirajo ukrajinske državljane, ki zapuščajo svojo državo, pri iskanju ustrezne zaposlitve na Poljskem in nudijo tudi informacije o drugi možni podpori. Za osebe, ki so zapustile Ukrajino in želijo delati na Poljskem, se lahko obrnejo na najbližji okrožni urad za delo, uporabijo mobilno aplikacijo ePraca ali pokličejo dežurno številko 19524 ali neposredno na posebne telefonske številke uradov za delo.

Državljan Ukrajine lahko začne delati na Poljskem brez delovnega dovoljenja. Delodajalec mora le vedeti, da mora to dejstvo potrditi v 14 dneh na spletni strani praca.gov.pl. Zaradi pritoka številnih ukrajinskih državljanov na Poljsko se lahko najdejo ljudje ali podjetja, ki želijo izkoristiti težavno lokacijo ter pomanjkanje znanja poljskega jezika in predpisov – na primer tako, da zahtevajo neobstoječe pristojbine ali dokumente. Pomembno je dejstvo, da so vse storitve okrožnih uradov za delo brezplačne (JZZPL, 2024).

6.2 Sektorji z največ zaposlitvenimi možnostmi

Februarja 2024 sta minili dve leti od začetka vojne v Ukrajini. Državo je do danes zapustilo milijone ljudi, okoli 4,1 milijona Ukrajincev se je zateklo v Evropsko unijo. V Sloveniji je za status begunca do sedaj zaprosilo 10.264 oseb, pridobljeni status pa ima 8.767 oseb (N1, 2024). Tudi na Zavodu za zaposlovanje navajajo, da je vse več iskalcev zaposlitve ukrajinskih državljanov ter ob tem poudarjajo, da je največja ovira pri zaposlovanju znanje jezika. V letu 2022 je bilo v evidencah Zavoda za zaposlovanje prijavljenih okoli 300 oseb, njihova povprečna starost je bila takrat 39 let. V prvem obdobju je bilo največ zaposlitev v gostinstvu, čistilnih servisih ter na tistih področjih, kjer dobro znanje slovenskega jezika ni potrebno (proizvodnja) (ZRSZ, 2024). Pri omenjenih zaposlitvah je šlo najverjetneje za sklenitev zaposlitve s pomočjo poznanstev, saj je za zahtevnejša delovna mesta postopek zaposlovanja daljši, ponovno predvsem na račun opravljanja izpita iz slovenskega jezika.

Eno leto kasneje je Zavod RS za zaposlovanje objavil, da se ukrajinski begunci razmeroma uspešno zaposlujejo, vendar je bil trend zaposlovanja še vedno na delovnih mestih, kjer zadošča le osnovno znanje slovenskega jezika. V evidencah Zavoda za zaposlovanje je okoli 600 brezposelnih Ukrajincev, medtem ko se je iz evidenc odjavilo okoli 160 oseb. To dejstvo potrjuje, da so Ukrajinci motivirani ne le za iskanje dela, ampak tudi za učenje slovenskega jezika, ki je pogoj za zahtevnejša delovna mesta. Na Zavodu so tudi povedali, da Ukrajinci v razmeroma kratkem času opravijo izpit iz slovenščine, kar jim odpira bistveno več možnosti za zaposlitev (ZRSZ, 2024).

Med tem pa na Poljskem poročajo, da je zaradi odhoda Ukrajincev v boj proti Rusom prišlo do velikega pomanjkanja delovne sile, saj je bilo pred vojno na Poljskem kar 300.000 Ukrajincev z dovoljenjem za bivanje. Delo naj bi na Poljskem opravljalo preko 1,5 milijona Ukrajincev (SLO, 2024).

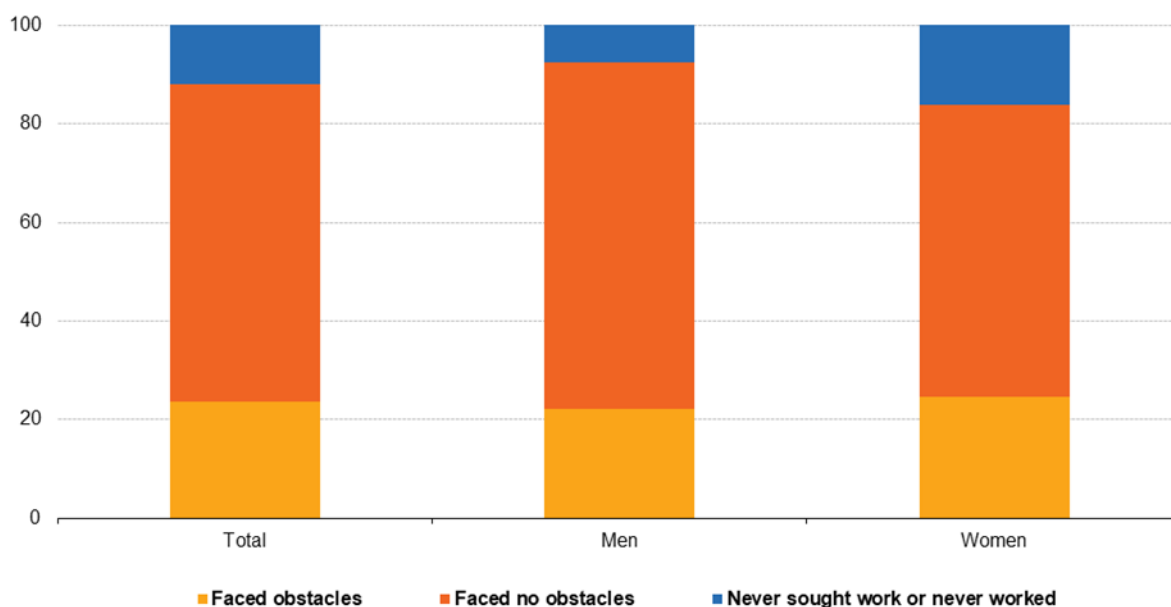
Delodajalci na Poljskem so poročali, da je v nekaterih sektorjih precej težav zaradi odhodov. Tak sektor je denimo gradbeništvo, saj je za ta sektor značilno, da je pred vojno zaposloval 480.000 delavcev iz drugih držav, od katerih je bil vsak peti iz Ukrajine, torej kar 80% delavcev. Na Poljskem predvidevajo, da je od začetka vojne iz Poljske odšla četrtnina Ukrajincev. Tudi v drugih sektorjih se spopadajo s pomanjkanjem delovne sile, težave nastajajo predvsem pri malih in srednjih podjetjih, ki mejijo na Ukrajino.

Poljska je sicer od začetka vojne sprejela več kot 2,2 milijona beguncev iz Ukrajine, pri čemer pa gre večinoma za ženske, otroke in starejše (SLO, 2024).

7 OVIRE PRI ZAPOSLOVANJU: JEZIK IN DRUGI IZZIVI

Leta 2021 je skoraj dve tretjini (64,5 %) vseh oseb, rojenih v tujini, starih od 15 do 74 let, ki prebivajo v EU, izjavilo, da niso imeli nobenih ovir pri iskanju primerne zaposlitve v sedanji državi gostiteljici. „Primerno delovno mesto“ pomeni delovno mesto, ki ustreza stopnji dosežene izobrazbe osebe v skladu z osebno oceno anketiranca. V nasprotju s tem je 23,5 % vprašanih navedlo, da so se soočili z ovirami, 12,0 % pa jih je navedlo, da niso nikoli iskali dela ali nikoli delali v državi gostiteljici.(glej sliko 3) (Eurostat, Eurostat, 2024).

Foreign-born people, by presence of obstacles to getting a suitable job in the host country and by sex, EU, 2021
(in %, age group 15-74)

Source: Eurostat (lfso_21obst01)

eurostat

Slika 3: Osebe, ki so se srečevale s težavami pri iskanju primerne službe

Vir: (Eurostat, 2024)

Delež žensk, rojenih v tujini, ki se nikoli niso soočale z ovirami pri iskanju primerne zaposlitve, je bil precej manjši od ustreznega deleža moških (59,2 % v primerjavi s 70,4 %). Hkrati je bil delež žensk, rojenih v tujini, ki so dejale, da so se soočale z ovirami pri iskanju primerne zaposlitve, večji od deleža moških, rojenih v tujini (24,7 % v primerjavi z 22,2 %). Poleg tega je bil večji delež žensk, rojenih v tujini, ki nikoli niso iskale dela ali niso nikoli delale v državi

gostiteljici (to je bilo 16,1 % žensk, rojenih v tujini, medtem ko le 7,4 % moških, rojenih v tujini, nikoli ni iskalo zaposlitve ali nikoli delalo v državi gostiteljici).

Slika 4 prikazuje razloge, ki so jih osebe, rojene v tujini, za migracijo na ravni EU, in te razloge razvršča v tri kategorije: osebe, ki se soočajo z ovirami pri iskanju primerne zaposlitve v državi gostiteljici; ljudi, ki se niso soočili s takšnimi ovirami; in ljudi, ki nikoli niso iskali dela ali nikoli delali v svoji državi gostiteljici. Če pogledamo različne razloge za selitev, razčlenjene na ta način, je mogoče opaziti velike razlike med moškimi in ženskami.

Odstotek moških, rojenih v tujini, ki so se preselili, da bi našli zaposlitev (ne glede na to, ali so našli zaposlitev pred selitvijo), je bil bistveno višji kot pri ženskah, rojenih v tujini. To je zlasti opazno pri ljudeh, rojenih v tujini, ki so delali ali so iskali zaposlitev v državi gostiteljici (tj. tisti, ki bi lahko odgovorili na vprašanje, ali so se soočali z ovirami pri iskanju primerne zaposlitve v državi, kjer trenutno prebivajo). V tujini rojeni ljudje, ki so se preselili, da bi našli zaposlitev, so predstavljali 35,1 % moških in 24,3 % žensk, ki so se soočale z ovirami pri iskanju primerne zaposlitve, ter 38,6 % moških in 24,7 % žensk, ki se niso soočile s takšnimi ovirami. Omeniti je treba tudi, da je bil odstotek tistih, ki so se preselili zaradi zaposlitve, ki so že našli zaposlitev pred selitvijo, bistveno višji med ljudmi, ki se niso srečevali z ovirami pri iskanju primerne zaposlitve v državi gostiteljici (17,8 % moških in 10,3 % žensk), v primerjavi s tistimi, ki so se soočali s takšnimi ovirami (8,2 % moških in 5,6 % žensk).

Odstotek ljudi, rojenih v tujini, ki so se preselili iz družinskih razlogov, je veliko višji med ženskami kot med moškimi. Ta razlika je bila najbolj izrazita med tistimi, ki so trdili, da so se soočali z ovirami pri iskanju primerne zaposlitve v sedanji državi gostiteljici (53,3 % žensk, rojenih v tujini, v primerjavi s 33,7 % moških, rojenih v tujini), in med tistimi, ki niso nikoli iskali zaposlitve ali niso nikoli delali v državi gostiteljici, od katerih se je večina preselila iz družinskih razlogov (74,5 % žensk, rojenih v tujini, v primerjavi s 56,4 % moških, rojenih v tujini).

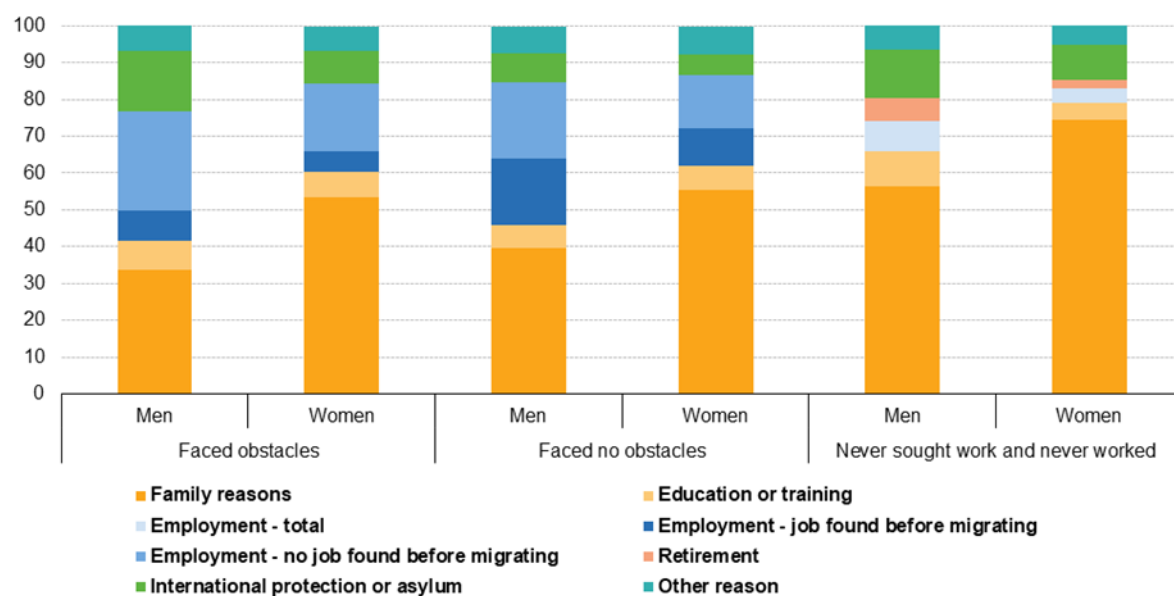
Poleg tega se „upokožitev“ kot razlog za migracijo pojavlja le med osebami, rojenimi v tujini, ki niso nikoli iskale zaposlitve ali niso nikoli delale v trenutni državi gostiteljici (6,5 % moških,

ki niso nikoli delali ali nikoli niso iskali zaposlitve v državi gostiteljici, se je zaradi upokojitve preselil v primerjavi z 2,2 % žensk).

Slika 4 vključuje tudi informacije o deležu oseb, rojenih v tujini, ki so se preselile zaradi mednarodne zaščite ali azila. Ta delež je bil večji med moškimi kot med ženskami, zlasti v skupini tistih, ki so se soočali z ovirami pri iskanju primerne zaposlitve (16,5 % moških, rojenih v tujini, v primerjavi z 8,6 % žensk, rojenih v tujini). Opozoriti je treba, da se rezultati, predstavljeni v tem členu, nanašajo na leto 2021, ljudje, ki bežijo pred vojno v Ukrajini, niso vključeni v te ugotovitve.

Foreign-born people, by presence of obstacles to getting a suitable job in the host country, sex and reason for migrating, EU, 2021

(in %, age group 15-74)

Data reliability flags are available in the Excel file attached to the article.

Source: Eurostat (lfso_21obst03)

eurostat

Slika 4: Razlike med moškimi in ženskami pri iskanju služb

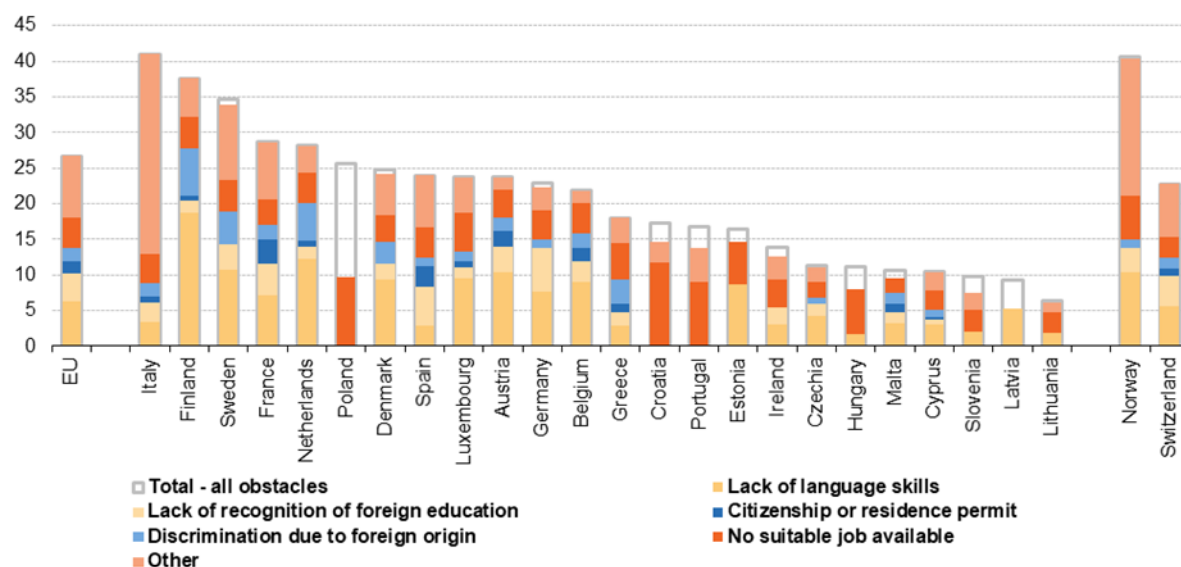
Vir: (Eurostat, 2024)

7.1 *Ovire, s katerimi se soočajo osebe, rojene v tujini, ki so delale ali iskale zaposlitev*

V tem poglavju bo obravnavan delež oseb, rojenih v tujini, ki poročajo o ovirah pri iskanju primerne zaposlitve v državi gostiteljici, zlasti med vsemi osebami, rojenimi v tujini, ki so delale ali so iskale zaposlitev v državi gostiteljici. V EU kot celoti je ta delež znašal več kot četrtno oziroma 26,7 %. Na ravni države je ta delež prav tako presegel četrtno v Italiji, na Finskem, Švedskem, v Franciji, na Nizozemskem, Poljskem in Norveškem ter dosegel najvišjo raven v Italiji (41,0 %) in na Norveškem (40,6 %). Nasprotno pa so imele Slovenija, Latvija in Litva deleže pod 10 % (glej sliko 5).

Foreign-born people who have faced obstacles to getting a suitable job in the host country, by main obstacle, 2021

(as a percentage of foreign-born people who have worked or looked for a job in the host country, age group 15-74)

Data not available due to very low reliability: Bulgaria, Romania and Slovakia.

Some categories of obstacles are not shown at this level of detail due to very low data reliability.

Data reliability flags are available in the Excel file attached to the article.

Source: Eurostat (lfso_21obst01)

eurostat

Slika 5: Glavne težave pri iskanju služb

Vir: (Eurostat, 2024)

V 13 od 26 držav z razpoložljivimi podatki je bilo pomanjkanje jezikovnega znanja v jeziku države gostiteljice navedeno kot najpogostejša ovira pri iskanju primerne zaposlitve. Največji delež ljudi, rojenih v tujini, ki so se soočili s to oviro, je bil ugotovljen na Finskem (18,8 %), Nizozemskem (12,3 %), Švedskem (10,8 %), v Avstriji in na Norveškem (obe z 10,4 %). Pomanjkanje primerne zaposlitve je bilo tudi pogosto navedena glavna ovira, ki je prevladovala v osmih državah, saj so Hrvaška (11,7 %), Poljska (9,6 %) in Portugalska (9,0 %) poročale o najvišjih odstotkih oseb, rojenih v tujini, ki so se sklicevale na to oviro.

Če pogledamo druge posebne ovire, s katerimi se srečujejo osebe, rojene v tujini, so največji deleži za različne ovire navedeni v spodnjih alineah:

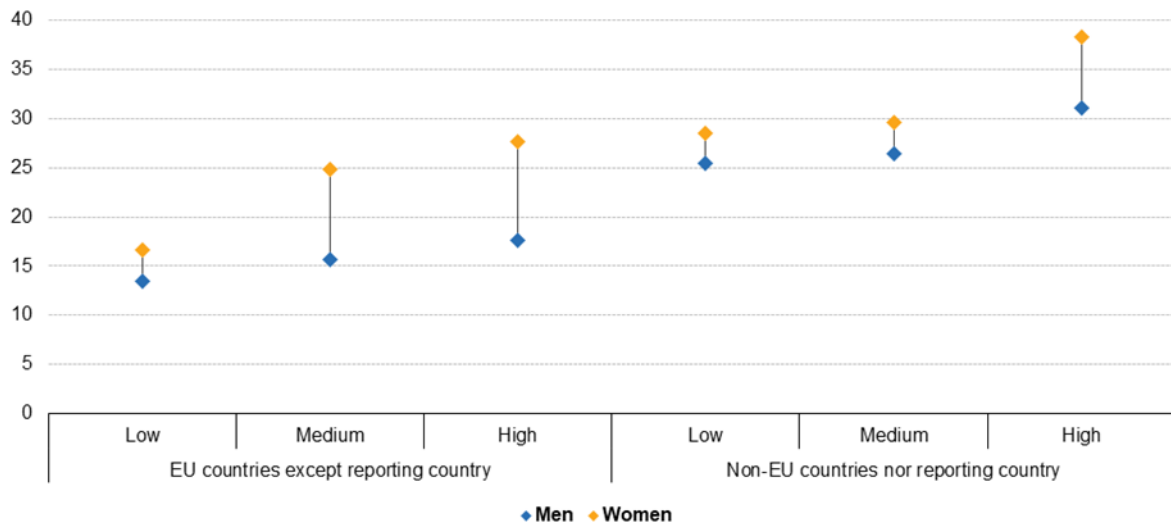
- „Pomanjkanje priznavanja tujega izobraževanja“: največji deleži so bili zabeleženi v Nemčiji (6,2 %), Španiji (5,4 %) in Franciji (4,4 %). Ta kategorija se nanaša na pomanjkanje priznavanja formalnih kvalifikacij, pridobljenih v tujini, in zajema neuradno nezaupanje (med delodajalci) v izobraževanje ali kvalifikacije, pridobljene v tujini, ter nizko stopnjo uradnega potrjevanja tujega izobraževanja.
- „Omejene pravice do dela zaradi državljanstva ali dovoljenja za prebivanje“: največji deleži so bili zabeleženi v Franciji (3,4 %), Španiji (2,9 %) in Avstriji (2,1 %).
- „Diskriminacija zaradi tujega porekla“: največji deleži so bili zabeleženi na Finskem (6,5 %), Nizozemskem (5,3 %) in Švedskem (4,7 %). Ta kategorija vključuje državljanstvo, barvo kože, naglas in slog oblačil.
- Nazadnje, „druga“ ovira (ki se razlikuje od zgoraj navedenih) je bila najpogostejša glavna ovira, navedena v petih državah, pri čemer so bili največji deleži sporočeni v Italiji (28,1 %), na Norveškem (19,3 %) in na Švedskem (10,6 %). Posebej visok delež „drugega“ v Italiji je zato, ker so v tej kategoriji osebe, rojene v tujini, ki so delale ali iskale zaposlitev v Italiji, vendar nikoli niso iskale zaposlitve, primerne za njihovo stopnjo izobrazbe. V skladu z metodologijo ankete bi bilo treba te primere razvrstiti pod „drugo“ in ne pod „ni primerne delovnega mesta“, ker se domneva, da so anketiranci namerno iskali zaposlitev, za katero so bili podkvalificirani.

Slika 6 kaže, da je bil na ravni EU delež žensk, rojenih v tujini, ki so se soočile z ovirami pri iskanju primerne zaposlitve v državi gostiteljici višji od ustreznega odstotka moških. Ta ugotovitev velja ne glede na stopnjo izobrazbe ali državo rojstva (druga država EU ali država, ki ni članica EU) osebe, rojene v tujini. Poleg tega se delež moških in žensk, ki se soočajo z ovirami pri iskanju primerne zaposlitve, povečuje s stopnjo izobrazbe. To bi lahko bilo zato, ker bi ljudje z višjo stopnjo izobrazbe morda imeli večja pričakovanja glede zaposlitve, ki jo opravljajo, zaradi česar se srečujejo z več ovirami. Druga pomembna ugotovitev je, da se razlika med odstotkom moških in žensk povečuje tudi glede na stopnjo izobrazbe (ta razlika je očitnejša za ljudi, rojene v drugi državi EU, in manj opazna za tiste, rojene zunaj EU). Poleg tega moški in ženske, rojeni zunaj EU, pogosteje pravijo, da se soočajo z ovirami pri iskanju primerne zaposlitve kot moški in ženske, rojeni v drugi državi EU.

Pri razčlenitvi prebivalstva, rojenega v tujini, po spolu, stopnji izobrazbe in državi rojstva, je na ravni EU največji delež oseb, rojenih v tujini, ki poročajo o ovirah pri iskanju primerne zaposlitve, znašal 38,3 %, med ženskami z visoko stopnjo izobrazbe, rojenimi zunaj EU. To je v nasprotju z 13,5 % moških z nizko stopnjo izobrazbe, rojenih v drugi državi EU, ki so poročali o ovirah.

Foreign-born people who have faced obstacles to getting a suitable job in the host country, by sex, country of birth and level of education, EU, 2021

(as a percentage of foreign-born people who have worked or looked for a job in the host country, age group 15-74)

Source: Eurostat (lfsa_21obst01)

eurostat

Slika 6: Procent oseb, ki so iskale službo

Vir: (Eurostat, 2024)

Odločitve o dodelitvi začasne zaščite za državljane Ukrajine - na tisoč oseb na Poljskem in v Sloveniji v obdobju od 3/2022 do 6/2024 prikazuje tabela 2.

Tabela 2: Odločitve o dodelitvi začasne zaščite za državljane Ukrajine - na tisoč oseb

GEO (Labels)	Poland	Slovenia
TIME		
2022-03	17,93	0,41
2022-04	11,54	1,40
2022-05	2,60	0,65
2022-06	1,63	0,23
2022-07	1,55	0,24
2022-08	1,82	0,17
2022-09	1,45	0,13
2022-10	1,48	0,08
2022-11	1,09	0,11
2022-12	0,86	0,11
2023-01	0,77	0,09
2023-02	0,68	0,06
2023-03	0,52	0,08
2023-04	0,38	0,06
2023-05	0,48	0,06
2023-06	0,55	0,05
2023-07	0,62	0,05
2023-08	0,60	0,05
2023-09	0,57	0,06
2023-10	0,52	0,07
2023-11	0,37	0,08
2023-12	0,28	0,03
2024-01	0,40	0,03
2024-02	0,32	0,05
2024-03	0,27	0,06
2024-04	0,31	0,06
2024-05	0,36	0,07
2024-06	0,43	0,04

Vir:(Eurostat, Ukraine, 2024)

8 DRUŽBENA ODGOVORNOST PODJETIJ

S pojmom »družbena odgovornost podjetja« se države članice EU prvič seznaniijo leta 2001, ko je Evropska komisija v dokumentu Zeleni dokument za promocijo Evropskih usmeritev za družbeno odgovornost podjetij predstavila pogled na omenjeno temo. Po navedbah iz dokumenta gre za koncept prostovoljne integracije družbenih in okoljskih zadev v poslovanje podjetja, vključno v razmerja z deležniki (IRDO, 2024).

Definicija družbene odgovornosti se je z leti dopolnjevala, najbolj pa je trenutno v veljavi definicija po standardu ISO 26000:2010. Po tej definiciji, ki jo opredeli tudi Slovenska poslovna točka (SPOT, 2024), gre za odgovornost podjetij do:

- okolja, zaposlenih in družbe,
- konkurence,
- intelektualne lastnine.

Podjetje mora s svojo dejavnostjo, kamor spadajo tako storitve, izdelki in procesi odgovorno vplivati na trajnostni razvoj družbe in okolja, kar vključuje zdravje in blaginjo družbe kot celote. Pri svojem delovanju mora upoštevati tudi želje deležnikov, ravnati mora v skladu z mednarodnimi normami in veljavno zakonodajo v državi. Ravnanje podjetja mora biti integrirano v celotnem podjetju in se mora izvajati v vseh odnosih podjetja.

Kriteriji za družbeno odgovornost podjetij so:

- odgovornost do okolja in trajnostna naravnost,
- odgovornost do zaposlenih,
- odgovornost do skupnosti,
- odgovornost do kupcev in dobaviteljev,
- vodenje,
- vpetost DO v strategijo podjetja in skladnost z mednarodnimi smernicami,
- vključevanje deležnikov,
- akcijski načrti in ključni dejavniki uspeha,
- merjenje učinkov, komuniciranje in poročanje o DO,

- certifikati, nagrade s področja DO.

Podjetja, ki delujejo v skladu s smernicami družbene odgovornosti, bodo v tem našli koristi na naslednjih področjih:

- Delo zaposlenih se izboljša.

Če podjetje ustrezno skrbi za zaposlene, bo to rezultiralo v boljšem opravljanju dela, povečala se bo odgovornost in lojalnost. Delo, ki ga opravijo ustrezno usposobljeni zaposleni, bo opravljeno bolje in hitreje, kakovost opravljenih storitev bo večja, stroški pa nižji.

- Podjetju se okrepi ugled.

Delodajalci, ki imajo večji ugled, bodo bolj privlačni za nove iskalce zaposlitev.

- Konkurenčnost podjetja se poveča.

Motivirani zaposleni prispevajo k večji inovativnosti in kakovosti dela.

- Stroški podjetja se znižajo.

Podjetja, ki zaposlenim zagotavljajo trajna delovna razmerja, bodo zniževala stroške usposabljanj novo zaposlenih, manj je fluktuacije delovne sile in s tem povezanih stroškov ob odhodih in novih zaposlitvah. Pri dobrih delovnih pogojih se zmanjšajo odsotnosti zaradi bolezni in zmanjša se stres na delovnem mestu (IRDO, 2024).

Najvidnejši del programa družbene odgovornosti podjetja je odnos s skupnostjo, kjer podjetje deluje. Zato je ključno, da podjetje najprej opravi analizo potreb v okolju in z določenimi programi vlaga v razvoj in podporo skupnosti. Ključen je dober odnos z vsemi deležniki v skupnosti, zato se mnoga podjetja odločajo za različne načine vzdrževanja dobrega sodelovanja (prostovoljno delo zaposlenih, vlaganja finančnih sredstev v skupnost ipd) (IRDO, 2024).

9 METODOLOGIJA RAZISKAVE

Poglavitna metoda raziskovanja, ki je bila uporabljena v diplomskem delu je bila izvedba anonimne ankete. Anketne vprašalnike smo razdelili 110 osebam, ki sem jih v času izvajanja projekta Osnovna podpora pri integraciji za osebe z začasno zaščito iz Ukrajine v letu 2023, financiranega iz Sklada za bilateralne odnose, ki ga je izvajalo podjetje Projekt Ambient d.o.o. in smo zagotavljali individualno psihološko pomoč in skupinske aktivnosti za različne ciljne skupine na osmih različnih lokacijah po Sloveniji. Za izpolnitev ankete smo zaprosili osebe, ki so sodelovale v projektu. Ankete so izpolnjevali v času od sredine aprila do konca maja 2024, izpolnjenih anket pa smo v roku meseca in pol dobili 68. Anketa je poleg osnovnih demografskih vprašanj (starost, spol, izobrazba...) obsegala še 16 specifičnih vprašanj, ki so preučevala zaposlitvene izkušnje, ovire in priložnosti migrantov iz Ukrajine v Sloveniji.

1. Ali ste oziroma ste bili vključeni v kakšne programe ali dejavnosti za vključevanje beguncev v slovensko družbo?
2. Kako dolgo ste že v Sloveniji?
3. Kakšne so vaše dosedanje izkušnje z iskanjem zaposlitve v Sloveniji?
4. Kateri so po vašem mnenju največji izzivi pri iskanju zaposlitve v Sloveniji?
5. Ali menite, da vaša izobrazba in delovne izkušnje ustrezajo zahtevam delodajalcev v Sloveniji?
6. Ali ste imeli težave pri prepoznavanju in potrjevanju vaših kvalifikacij v Sloveniji?
7. Kateri jezik(e) govorite in kako dobro se počutite v komunikaciji v tem jeziku(jih)?
8. Kako ocenjujete podporo in storitve, ki so na voljo za begunce pri iskanju zaposlitve v Sloveniji?
9. Ali menite, da so delodajalci v Sloveniji naklonjeni zaposlovanju beguncev iz Ukrajine?
10. Ali ste bili pri iskanju zaposlitve soočeni s predsodki ali diskriminacijo?
11. Kaj menite, da bi lahko izboljšalo vaše možnosti za uspešno zaposlitev v Sloveniji?
12. Ali ste že imeli zaposlitev v Sloveniji?
13. Kateri sektorji zaposlovanja bi vam bili najbolj zanimivi?
14. Kako ocenjujete dostopnost informacij o prostih delovnih mestih v Sloveniji?
15. Ali ste pripravljeni opravljati delo, ki ni v skladu z vašo izobrazbo ali prejšnjimi izkušnjami?
16. Ali ste že sodelovali v programih ali delavnicah za pomoč pri iskanju zaposlitve v Sloveniji?

Rezultati ankete so omogočili kvantitativno analizo zaposlitvenih trendov ter identifikacijo ključnih dejavnikov, ki vplivajo na zaposlovanje migrantov. S pomočjo izvedene ankete smo lahko z deskriptivno metodo potrdili oziroma zavrgli postavljene hipoteze, kar bo predstavljeno v naslednjem poglavju.

Poleg anketiranja je bila izvedena tudi analiza obstoječih dokumentov, kot so zakonodaja, politika zaposlovanja migrantov, poročila institucij in drugi relevantni viri. Ta analiza je pomagala k boljšemu razumevanju institucionalnega okvira, v katerem delujejo migranti, ter identifikacijo morebitnih sistemskih ovir. Gre za študij literature in obstoječih (primarnih in sekundarnih) virov in zapis ugotovitev iz teh virov.

Skozi raziskavo sta bili uporabljeni tudi deduktivna in induktivna metoda. Deduktivna metoda na temelju splošnih dejstev pripelje do nekega sklepa, induktivna metoda pa na osnovi posameznih dejstev pripelje do skupne ali zaključne ugotovitve.

Dodatno je bila uporabljena tudi analitična oziroma sintezna metoda, ki je omogočila, da se je lahko preučevani celoti dodajalo in urejalo manjkajoče podatke.

Uporabljeni sta bili tudi metodi komparacije in kompilacije. Pri prvi gre za primerjavo različnih virov. Pri drugi pa za povzemanje ugotovitev iz različnih virov. Omenjeni metodi sta bili uporabljeni za pripravo zaključka diplomskega dela.

10 REZULTATI IN DISKUSIJA

V tem poglavju se bomo v prvi vrsti osredotočili na rezultate opravljene ankete, ki smo jo poslali 110 osebam v času od sredine aprila do konca maja 2024, vrnjenih pa smo dobili 68 anket. Odgovore smo vnesli v tabelo (Tabela 1) in na podlagi le-teh opredelili odstotne deleže odgovorov. Največja in najpomembnejša odstopanja so označena v poljih s temnejšo barvo.

Tabela 1: Analiza anketnih odgovorov

Anketno vprašanje	število odgovorov	odstotek odgovorov
Kakšnega spola ste?		
Moški	32	47,06
Ženska	36	52,94
Drugo	0	0,00
Ne želim odgovoriti	0	0,00
Koliko ste stari?		
Manj kot 20 let	1	1,47
Med 20-30 let	9	13,24
Med 31-40 let	12	17,65
Med 41-50 let	44	64,71
Več kot 50 let	2	2,94
Kakšna je vaša najvišja dosežena izobrazba?		
Osnovna šola	2	2,94
Srednja šola	44	64,71
Višješolska izobrazba	20	29,41
Univerzitetna izobrazba (1. stopnja)	2	2,94
Univerzitetna izobrazba (2. stopnja ali več)	0	0,00
Ali imate otroke?		
Da, enega	46	67,65
Da, več kot enega	4	5,88
Ne, nimam otrok	18	26,47
Otroci so že odrasli in niso več doma	0	0,00
Ne želim odgovoriti	0	0,00
1. Ali ste oz. ste bili vključeni v kakšne programe ali dejavnosti za vključevanje beguncev v slovensko družbo?		
Da, večkrat	3	4,41
Da, enkrat	8	11,76
Ne, vendar sem zainteresiran(a)	38	55,88
Ne, nisem zainteresiran(a)	12	17,65
Nisem vedel(a) za take programe	7	10,29
2. Kako dolgo ste že v Sloveniji?		
Manj kot 6 mesecev	5	7,35
6 mesecev do 1 leta	24	35,29
1 do 2 let	36	52,94
2 do 5 let	3	4,41
Več kot 5 let	0	0,00
3. Kakšne so vaše dosedanje izkušnje z iskanjem zaposlitve v Sloveniji?		

Zelo pozitivne	12	17,65
Precej pozitivne	8	11,76
Nekaj pozitivnih, nekaj negativnih	31	45,59
Precej negativne	12	17,65
Zelo negativne	5	7,35
4. Kateri so po vašem mnenju največji izzivi pri iskanju zaposlitve v Sloveniji?		
Jezikovne ovire	58	85,29
Priznavanje kvalifikacij	4	5,88
Diskriminacija s strani delodajalcev	4	5,88
Pomanjkanje izkušenj v slovenskem delovnem okolju	0	0,00
Konkurenca na trgu dela	2	2,94
5. Ali menite, da vaša izobrazba in delovne izkušnje ustrezajo zahtevam delodajalcev v Sloveniji?		
Da, popolnoma	5	7,35
Da, deloma	39	57,35
Težko rečem	22	32,35
Ne, ne ustrezajo	2	2,94
Ne vem	0	0,00
6. Ali ste imeli težave pri prepoznavanju in potrjevanju vaših kvalifikacij v Sloveniji?		
Da, zelo velike težave	0	0,00
Da, nekaj težav	5	7,35
Ne, ni bilo težav	58	85,29
Ne velikih težav	5	7,35
Nisem poskušal(a) potrditi kvalifikacij	0	0,00
7. Kateri jezik(e) govorite in kako dobro se počutite v komunikaciji v tem jeziku(ih)?		
Angleški, zelo dobro	20	29,41
Slovenski, zelo dobro	0	0,00
Angleški, dobro	16	23,53
Slovenski, dobro	2	2,94
Težave pri komunikaciji v obeh jezikih	30	44,12
8. Kako ocenjujete podporo in storitve, ki so na voljo za begunce pri iskanju zaposlitve v Sloveniji?		
Odlične	6	8,82
Dobre	45	66,18
Povprečne	12	17,65
Slabe	5	7,35
Zelo slabe	0	0,00
9. Ali menite, da so delodajalci v Slo naklonjeni zaposlovanju beguncev iz Ukrajine?		
Da, zelo naklonjeni	3	4,41
Da, nekoliko naklonjeni	9	13,24
Težko rečem	32	47,06
Ne, nekoliko naklonjeni	19	27,94
Ne, sploh niso naklonjeni	5	7,35
10. Ali ste bili pri iskanju zaposlitve soočeni s predsodki ali diskriminacijo?		
Da, zelo pogosto	48	70,59
Da, občasno	12	17,65
Ne, nikoli	2	2,94
Ne, zelo redko	6	8,82
Ne vem	0	0,00

11. Kaj menite, da bi lahko izboljšalo vaše možnosti za uspešno zaposlitev v Sloveniji?		
Boljša podpora pri učenju jezika	54	79,41
Več programov za priznavanje kvalifikacij	2	2,94
Manj diskriminacije s strani delodajalcev	2	2,94
Več informacij o možnostih zaposlitve	8	11,76
Boljša integracija v lokalno skupnost	2	2,94
12. Ali ste že imeli zaposlitev v Sloveniji?		
Da, več kot eno	6	8,82
Da, eno	28	41,18
Ne, še nisem imel(a) zaposlitve v Sloveniji	20	29,41
Ne, vendar sem iskal(a) zaposlitev	8	11,76
Ne, nisem iskal(a) zaposlitve	6	8,82
13. Kateri sektorji zaposlovanja bi vam bili najbolj zanimivi?		
Zdravstvo in socialno varstvo	16	23,53
Informacijska tehnologija	2	2,94
Gradbeništvo in arhitektura	21	30,88
Turizem in gostinstvo	18	26,47
Trgovina in prodaja	11	16,18
14. Kako ocenjujete dostopnost informacij o prostih delovnih mestih v Sloveniji?		
Odlično	5	7,35
Dobre	58	85,29
Povprečno	2	2,94
Slabo	3	4,41
Zelo slabo	0	0,00
15. Ali ste pripravljeni opravljati delo, ki ni v skladu z vašo izobrazbo ali prejšnjimi izkušnjami?		
Da, brez težav	2	2,94
Da, vendar nerad(a)	8	11,76
Morda, odvisno od situacije	9	13,24
Raje ne, vendar sem pripravljen(a) če je nujno	48	70,59
Ne, nikakor ne	1	1,47
16. Ali ste že sodelovali v programih ali delavnicah za pomoč pri iskanju zaposlitve v Sloveniji?		
Da, večkrat	38	55,88
Da, enkrat	25	36,76
Ne, vendar sem zainteresiran(a)	2	2,94
Ne, nisem zainteresiran(a)	2	2,94
Nisem vedel(a) za take programe	1	1,47

Vir: (Lasten vir)

Na podlagi opravljene analize anketnih odgovorov ugotavljamo, da je anketo izpolnilo 53% žensk in 47% moških, največ (65%) anketiranih pa je bilo starih med 41 in 50 let. Med anketiranimi je bilo 65% oseb s srednješolsko izobrazbo, sledile so osebe z višješolsko izobrazbo (29%). Največ anketiranih (68%) je imelo enega otroka, sledile so osebe brez otrok (26%). Na vprašanje »Ali ste oz. ste bili vključeni v kakšne programe ali dejavnosti za vključevanje beguncev v družbo« je 56% oseb odgovorilo, da niso, vendar so zainteresirani,

16% pa je takih, ki so bili vsaj enkrat ali večkrat. 53% oseb je v Sloveniji med 1 do 2 let in malo manj kot polovica vprašanih je imelo v času iskanja zaposlitve tako pozitivne, kot tudi negativne izkušnje. Največji odstotek med vsemi odgovori (85%) je pričakovano pripadel odgovoru, da je jezik največja ovira pri iskanju zaposlitve, kljub temu da se 57% anketirancem zdi, da je njihova izobrazba zadostna glede na zahteve delodajalcev. Pri potrjevanju kvalifikacij osebe niso imele težav, imajo pa težave pri komunikaciji tako v slovenskem kot tudi v angleškem jeziku. Podporo, ki jo Slovenija nudi beguncem, ocenjuje 66% oseb kot dobro, nihče od njih ni menil, da je podpora zelo slaba. Niso pa anketiranci popolnoma jasno zaznali, ali so slovenski delodajalci naklonjeni zaposlovanju Ukrajincev ali ne. So pa anketiranci z visokim odstotkom (71%) ocenili, da so bili zelo pogosto soočeni z diskriminacijo, kar gre najverjetneje na račun sodelavcev in strank in ne delodajalcev. Kar 80% anketirancev meni, da bi njihove možnosti pri zaposlovanju izboljšalo boljše poznavanje slovenskega jezika, za kar je vsekakor potrebna podpora strokovnega osebja. Morda je ravno to razlog, da je imelo le 8% anketiranih več kot eno zaposlitev, ostali so imeli bodisi eno (41%) ali pa sploh nobene zaposlitve do sedaj. Največ zanimanja za delo med anketiranimi je bilo v gradbeništvu (31%), s primerljivimi odstotki so si sledila področja zdravstva, socialnega varstva, turizma, gostinstva, trgovine (okoli 20%). Najmanj zanimanja (3%) pa je bilo za delo v informacijski tehnologiji, kar gre morda pripisati temu, da take osebe dokaj hitro najdejo zaposlitev, saj je bolj pomembno znanje angleščine, zato neznanje slovenščine morda ni ovira. Glede dostopa do informacij o prostih delovnih mestih je 85% oseb odgovorilo, da so le-te dobre, niso pa ravno navdušeni nad opravljanjem dela, ki ni v skladu z njihovo izobrazbo. Več kot polovica vprašanih je že sodelovala v programih ali delavnicah za pomoč pri iskanju zaposlitve.

V primerjavi s prejšnjimi valovi beguncev so novi begunci iz Ukrajine lahko iskali zaposlitev v zgodnejši fazi. Znotraj držav Evropske unije Direktiva o začasni zaščiti beguncem omogoča takojšnje vključevanje v zaposlitev ali samozaposlitev, številne ne-EU države članice OECD pa so uvedle podobne določbe. Takojšnji dostop, skupaj z višjo stopnjo formalnih kvalifikacij v primerjavi z drugimi begunskimi skupinami in prisotnostjo obsežnih diaspornih mrež v več gostiteljskih državah, je olajšal vključevanje ukrajinskih beguncev na trg dela.

V raziskavi, ki jo je opravil OECD v več evropskih državah, kot so Poljska, Združeno kraljestvo, Litva, Češka republika, Danska, Nizozemska in Estonija (Tabela 1.9), je že več kot 40 % beguncev iz Ukrajine v delovno aktivni dobi zaposlenih. Čeprav so lahko stopnje nižje v nekaterih državah, se ukrajinski begunci v celoti hitreje vključujejo na trge dela gostiteljskih

držav v primerjavi z drugimi begunskimi skupinami. V povprečju je trajalo od pet do deset let, da je vsaj polovica prispelih beguncev našla zaposlitev (OECD, 2024).

Tabela 3: Delež zaposlitve med begunci iz Ukrajine

Država	Delež zaposlitve
Poljska	65%
Velika Britanija	61%
Švedska	56%
Litva	53%
Češka	51%
Danska	46%
Nizozemska	46%
Estonija	46%
Francija	33%
Irska	28%
Italija	19%
Švica	19%

Vir: (OECD, 2024)

Kljub njihovi relativno hitri vključitvi na trg dela je trenutne zaposlitvene vzorce ukrajinskih beguncev mogoče vsaj delno pripisati mrežam, ki so jim na voljo, in ne njihovim dejanskim veščinam (OECD, 2024). Znatni delež začetnih zaposlitvenih priložnosti za ukrajinske begunce je bil skoncentriran na delovna mesta, ki zahtevajo nizko kvalifikacijo, kar je privedlo do razširjenega neskladja med njihovimi veščinami in delovnimi mesti. Kljub njihovi nadpovprečni izobrazbeni ravni večina ukrajinskih beguncev najde zaposlitev v sektorjih z nizkimi vstopnimi ovirami. Poleg tega so zaradi obveznosti skrbi za otroke ukrajinski begunci bolj nagnjeni k delu s krajšim delovnim časom in drugim nestandardnim oblikam zaposlitve (OECD, 2024).

11 SKLEP

Na podlagi opravljenih raziskav področja zaposlovanja beguncev iz Ukrajine v Sloveniji in na Poljskem, lahko z gotovostjo trdimo, da je v obeh državah dobro poskrbljeno za begunce, dostopi do informacij o možnostih zaposlitve so jasni, ponujena jim je pomoč v postopkih zaposlovanja. V Sloveniji je največja ovira, s katero se soočajo begunci učenje jezika ter opravljanje preizkusa znanja iz slovenščine. Na Poljskem je ta težava morda malo manj izražena, saj je že ogromno Ukrajincev delalo na Poljskem še pred začetkom ruske agresije. .

Nadalje smo v raziskavi ugotovili, da se beguncem v Sloveniji pogosto zdi, da so žrtve diskriminacije, morda zaradi nepoznavanja jezika, morda pa tudi zato, ker država premalo aktivnosti usmerja v ozaveščanje državljanov o politiki ob begunskih krizah. Tako so morda begunci v državi označeni kot »nujno zlo« in ne kot priložnost za krepitev gospodarstva. Če bi begunce učinkovito vpeljali v delovne procese, bi se morda okrepile panoge, kjer je tudi sicer zaznati pomanjkanje zaposlenih, predvsem v gradbeništvu, gostinstvu, trgovini in podobno.

Vsako delo je častno in če je opravljeno dobro, je rezultat pozitiven za vse udeležene – državo, posameznika in družbo.

H1: V Sloveniji se je zaposlil večji delež beguncev iz Ukrajine v primerjavi s Poljsko.

Če našo raziskavo primerjamo z raziskavo, ki jo je opravil OECD v letu 2023, se je na Poljskem zaposlilo 65% beguncev iz Ukrajine, v primerjavi s Slovenijo, kjer je ta delež po naši raziskavi 50%. Glede na to prve hipoteze ne moremo potrditi, ampak jo moramo zavrniti. Namreč Ukrajinci so se pred vojno bistveno več zaposlovali na Poljskem kot v Sloveniji. Vendar se niso zaposlovali kot begunci, ampak kot osebe iz drugih držav, zato so imeli boljšo mrežo za iskanje zaposlitve, prav tako pa so tudi delodajalci imeli več izkušenj z zaposlovanjem ljudi iz Ukrajine. V Sloveniji pred vojno praktično nismo zaposlovali Ukrajincev. Zato je logično, da se od leta 2022, ko smo sprejeli begunce, delež vsako leto povečuje. Glede na dejstvo, da se pravice Ukrajincev podaljšujejo, je tudi v prihodnje pričakovati porast zaposlovanja.

H2: Največja ovira pri zaposlovanju je v obeh državah nerazumevanje jezika.

Hipotezo potrdimo. Ne le naši rezultati anket, tudi vsi podatki iz proučevane literature potrjujejo, da je nerazumevanje jezika v vseh državah največja ovira pri zaposlovanju.

H3: V Sloveniji so boljši pogoji zaposlovanja kot na Poljskem.

Tretje hipoteze ne potrdimo, saj smo ugotovili, da je zaposlovanje Ukrajincev na Poljskem utečeno že iz časov pred vojno, zato so postopki hitrejši in za Ukrajince najverjetneje prijaznejši. To ne pomeni, da so pogoji zaposlovanja v Sloveniji slabši, le izkušenj z zaposlovanjem Ukrajincev nimamo toliko kot Poljaki.

H4: Podjetja, ki so prepoznala družbeno odgovornost kot zelo pomembno, so zaposlila več beguncev iz Ukrajine kot tista, ki so prepoznala družbeno odgovornost kot manj pomembno.

Četrto hipotezo lahko potrdimo le delno, saj nimam pisno potrjenih ustnih navedb podjetij. Gre namreč za to, da se podjetja sicer zavedajo pomembnosti družbene odgovornosti, vendar mi sogovorniki niso želeli jasno razkriti podatkov, koliko Ukrajincev so dejansko zaposlili. Samo zavedanje podjetja, da bi to morali narediti, še ne pomeni, da so dejansko zaposlovali tudi Ukrajince.

Glede na proučeno literaturo in predvsem na podlagi opravljene analize ankete se nam zdi ključno, da se za izboljšanje zaposlitvenih priložnosti še več poudarka nameni jezikovnim tečajem, izvajanju zaposlitvenih sejmov, organizaciji dneva odprtih vrat in podobno. Če se beguncem sicer omogoča strokovno svetovanje z zaposlenimi v centrih za pomoč beguncem, je to premalo, da begunce prepoznajo morebitni delodajalci. Naslednji korak, ki ga mora narediti država, je po našem mnenju ta, da prične ustvarjati vezi in povezave med iskalci zaposlitve in delodajalci. Samo vpisi v registre brezposelnih in posredovanje seznama prostih delovnih mest ne bo več dolgo dovolj.

Ker je trg dela in zaposlovanje živa stvar, ki se nenehno spreminja, je predlog za nadaljnje raziskave sproti spremljanje učinkov dosedanjih aktivnosti države. Pri vsaki aktivnosti je čez določeno obdobje potrebno preveriti učinkovitost izvajanja in po potrebi spremeniti načine in pot, ki bo na koncu pripeljala do zelenega izida. Ljudje po naravi nismo ustvarjeni za mirovanje, ampak za delo in ustvarjanje. Zato ni pričakovati, da bodo begunci želeli biti odvisni od pomoči drugih, temveč si želijo čim prej začeti prispevati v blaginji okolja, kjer bivajo. Razumljivo je, da v prvih mesecih po prihodu v državo gostiteljico ni možno pričakovati, da se bodo po hudem šoku sploh lahko začeli vključevati v življenje drugje. Po dveh letih pa je že možno narediti določene zaključke in spremeniti dosedanje prakse.

Vsekakor bi na prvo mesto postavila raziskavo učinkovitosti tečajev slovenskega jezika, ki so ga begunci deležni sedaj. Po ugotovitvah je namreč jezik glavna ovira pri zaposlovanju in morda bi s spremembo postopka in obsega tečajev slovenskega jezika lahko delovno zmožnost dosegli pri bistveno večjem številu beguncev. Prav tako bi bilo smotrno razmisliti o vzpostavitvi koordinatorjev oziroma motivatorjev beguncev, ki bi bili iz Ukrajine in ki že nekaj časa živijo v Sloveniji. Njihova vloga bi bila, da bi znotraj skupnosti beguncev povezovali nove begunce in jim tako iz lastnih izkušenj lahko še bolj pomagali pri hitrejši vključitvi v družbo. Tovrstni koordinatorji bi lahko zastopali interese beguncev pri delodajalcih, izobraževalnih ustanovah in na splošno bili tudi vezni člen med begunci in ustanovami, ki do odgovorne za vprašanje beguncev.

S tem bi tudi širšo javnost opolnomočili s pomembnostjo ustreznega sprejemanja in vključevanja beguncev v družbo.

12 LITERATURA IN VIRI

- Državni zbor RS. (23. 7 2005). Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb (ZZZRO). *Uradni list RS, št. 16/17*. Slovenija.
- Eurostat. (20. junij 2024). Pridobljeno iz Ukraine: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/migr_asytpfpop__custom_12627991/default/table?lang=en
- Eurostat. (27. Marec 2024). *Eurostat*. Pridobljeno iz Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Main_obstacles_for_foreign-born_people_to_enter_the_labour_market&action=statepseat&lang=sl#Prisotnost_ovir:_pregled_oseb.2C_rojenih_v_tujini
- Eurostat. (25. Marec 2024). *Eurostat*. Pridobljeno iz Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240308-3>
- Eurostat. (17. 6 2024). *Eurostat*. Pridobljeno iz https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Temporary_protection_for_persons_fleeing_Ukraine_-_monthly_statistics#Where_in_the_EU_did_people_fleeing_Ukraine_go.3F
- EUROSTAT. (7. junij 2024). *Eurostat*. Pridobljeno iz Ukraine: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/ukraine/overview>
- GOV.SI. (18. junij 2024). *Portal GOV.SI*. Pridobljeno iz Portal GOV.SI (2022). Postopek za pridobitev začasne zaščite za ra<https://www.gov.si/novice/2022-03-11-postopek-za-pridobitev-zacasne-zascite-za-razseljene-osebe-iz-ukrajine/>
- IRDO. (28. junij 2024). Pridobljeno iz Definicija družbene odgovornosti. : <https://www.irdo.si/o-druzbeni-odgovornosti/>
- JZZPL. (27. junij 2024). *Advise for Ukrainian citizens intrested in working in Poland*. Pridobljeno iz Javni zavod za zaposlovanje Poljska, Oddelek za trg dela (2022).: <https://psz.praca.gov.pl/pomocdlaukrainy/rady>

- N1. (27. junij 2024). *Ukrajinci zaprosajo za državne nastanitve, a nekateri jih blizu sebe nočejo*. Pridobljeno iz N1 Info.si: <https://n1info.si/novice/slovenija/ukrajinci-zaprosajo-za-drzavne-nastanitve-a-nekateri-jih-blizu-sebe-nocej>
- OECD. (20. junij 2024). *International Migration Outlook 2023*, OECD Publishing, Paris, . Pridobljeno iz <https://doi.org/10.1787/b0f40584-en>.
- RS, Uradni list. (2004). Uredba o pravicah in dolžnostih beguncev v Republiki Sloveniji. *Uradni list*.
- SLO, M. R. (20. junij 2024). *Na Poljskem pomanjkanje delovne sile zaradi odhoda Ukrajincev na fronto*. . Pridobljeno iz <https://www.rtvsllo.si/svet/evropa/na-poljskem-pomanjkanje-delovne-sile-zaradi-odhoda-ukrajincev-na-fronto/617197>
- SPOT. (28. junij 2024). *Kaj je družbena odgovornost podjetij*. Pridobljeno iz i <https://spot.gov.si/sl teme/kaj-je-druzbena-odgovornost-podjetij/>
- Vlada Republike Slovenije. (5. junij 2022). *Portal GOV.SI*.
- ZRSZ. (27. junij 2024). *Zavod RS za zaposlovanje*. Pridobljeno iz Zaposlovanje državljanov Ukrajine: <https://www.ess.gov.si/iskalci-zaposlitve/zaposlovanje-drzavljanov-ukrajine/>

13 PRILOGE

13.1 Priloga 1: Anketni vprašalnik

V nadaljevanju je priložen anketni vprašalnik, ki smo ga posredovali prijateljem in znancem s sledečim spremnim besedilom:

Pozdravljeni.

Sem Mariana Soldatenko in bi želela v okviru diplomskega dela raziskati trenutne razmere na področju zaposlovanja migrantov iz Ukrajine v Republiki Sloveniji.

V ta namen sem pripravila anketni vprašalnik, ki je pred vami in vas vljudno naprošam za izpolnitev.

Že vnaprej se vam lepo zahvaljujem za pomoč.

VPRAŠALNIK

Prosim, navedite nekaj podatkov o vas:

Kakšnega spola ste?

- *Moški*
- *Ženski*
- *Drugo*
- *Ne želim odgovoriti*

Koliko ste stari?

- *Manj kot 20 let*
- *Med 20-30 let*
- *Med 31-40 let*
- *Med 41-50 let*
- *Več kot 50 let*

Kakšna je vaša najvišja dosežena izobrazba?

- *Osnovna šola*
- *Srednja šola*
- *Višješolska izobrazba*
- *Univerzitetna izobrazba (1. stopnja)*
- *Univerzitetna izobrazba (2. stopnja ali več)*

Ali imate otroke?

- *Da, enega*
- *Da, več kot enega*
- *Ne, nimam otrok*
- *Otroci so že odrasli in niso več doma*
- *Ne želim odgovoriti*

V nadaljevanju je 16 vprašanj, povezanih z vašim življenjem v Sloveniji.

Če bi želeli še kaj dodati ali vprašati, zapišite to na koncu tega vprašalnika. Dodajte svoje podatke, če želite, da vas kontaktiramo.

17. Ali ste oziroma ste bili vključeni v kakšne programe ali dejavnosti za vključevanje beguncev v slovensko družbo?

- *Da, večkrat*
- *Da, enkrat*
- *Ne, vendar sem zainteresiran(a)*
- *Ne, nisem zainteresiran(a)*
- *Nisem vedel(a) za take programe*

18. Kako dolgo ste že v Sloveniji?

- *Manj kot 6 mesecev*
- *6 mesecev do 1 leta*
- *1 do 2 let*
- *2 do 5 let*
- *Več kot 5 let*

19. Kakšne so vaše dosedanje izkušnje z iskanjem zaposlitve v Sloveniji?

- *Zelo pozitivne*
- *Precej pozitivne*
- *Nekaj pozitivnih, nekaj negativnih*
- *Precej negativne*
- *Zelo negativne*

20. Kateri so po vašem mnenju največji izzivi pri iskanju zaposlitve v Sloveniji?

- *Jezikovne ovire*
- *Priznavanje kvalifikacij*
- *Diskriminacija s strani delodajalcev*
- *Pomanjkanje izkušenj v slovenskem delovnem okolju*

- *Konkurenca na trgu dela*

21. Ali menite, da vaša izobrazba in delovne izkušnje ustrezajo zahtevam delodajalcev v Sloveniji?

- *Da, popolnoma*
- *Da, deloma*
- *Težko rečem*
- *Ne, ne ustrezajo*
- *Ne vem*

22. Ali ste imeli težave pri prepoznavanju in potrjevanju vaših kvalifikacij v Sloveniji?

- *Da, zelo velike težave*
- *Da, nekaj težav*
- *Ne, ni bilo težav*
- *Ne velikih težav*
- *Nisem poskušal(a) potrditi kvalifikacij*

23. Kateri jezik(e) govorite in kako dobro se počutite v komunikaciji v tem jeziku(jih)?

- *Angleški, zelo dobro*
- *Slovenski, zelo dobro*
- *Angleški, dobro*
- *Slovenski, dobro*
- *Težave pri komunikaciji v obeh jezikih*

24. Kako ocenjujete podporo in storitve, ki so na voljo za begunce pri iskanju zaposlitve v Sloveniji?

- *Odlične*
- *Dobre*
- *Povprečne*
- *Slabe*
- *Zelo slabe*

25. Ali menite, da so delodajalci v Sloveniji naklonjeni zaposlovanju beguncev iz Ukrajine?

- *Da, zelo naklonjeni*
- *Da, nekoliko naklonjeni*

- *Težko rečem*
- *Ne, nekoliko naklonjeni*
- *Ne, sploh niso naklonjeni*

26. Ali ste bili pri iskanju zaposlitve soočeni s predsodki ali diskriminacijo?

- *Da, zelo pogosto*
- *Da, občasno*
- *Ne, nikoli*
- *Ne, zelo redko*
- *Ne vem*

27. Kaj menite, da bi lahko izboljšalo vaše možnosti za uspešno zaposlitev v Sloveniji?

- *Boljša podpora pri učenju jezika*
- *Več programov za priznavanje kvalifikacij*
- *Manj diskriminacije s strani delodajalcev*
- *Več informacij o možnostih zaposlitve*
- *Boljša integracija v lokalno skupnost*

28. Ali ste že imeli zaposlitev v Sloveniji?

- *Da, več kot eno*
- *Da, eno*
- *Ne, še nisem imel(a) zaposlitve v Sloveniji*
- *Ne, vendar sem iskal(a) zaposlitev*
- *Ne, nisem iskal(a) zaposlitve*

29. Kateri sektorji zaposlovanja bi vam bili najbolj zanimivi?

- *Zdravstvo in socialno varstvo*
- *Informacijska tehnologija*
- *Gradbeništvo in arhitektura*
- *Turizem in gostinstvo*
- *Trgovina in prodaja*

30. Kako ocenjujete dostopnost informacij o prostih delovnih mestih v Sloveniji?

- *Odlično*
- *Dobre*

- *Povprečno*
- *Slabo*
- *Zelo slabo*

31. Ali ste pripravljeni opravljati delo, ki ni v skladu z vašo izobrazbo ali prejšnjimi izkušnjami?

- *Da, brez težav*
- *Da, vendar nerad(a)*
- *Morda, odvisno od situacije*
- *Raje ne, vendar sem pripravljen(a) če je nujno*
- *Ne, nikakor ne*

32. Ali ste že sodelovali v programih ali delavnicah za pomoč pri iskanju zaposlitve v Sloveniji?

- *Da, večkrat*
- *Da, enkrat*
- *Ne, vendar sem zainteresiran(a)*
- *Ne, nisem zainteresiran(a)*
- *Nisem vedel(a) za take programe*

Želel(a) bi povedati še naslednje:

.....

Potreboval(a) bi pomoč pri:

.....